

Värske Rõhk

kirjandusajakiri nr. 6 / august 2006

Henry Griin
Jana Lepik
Triin Tasuja
Jass

Loovkirjutamise õpituba

Eliina Korts

Romaan valmis MSN-is

Trams Go Nowhere

Märten Raidmets

Martin Palang

Ats Parve Mihkel Samariütlis
Jim Ashilevi Sass Hennost
Johanna Ross Eia Uuest
Katri Kuusk Jana Lepikust
+ Uus eesti koomiks
100 aastatest

sünnipäevanumber

1 aasta Värsket Rõhku

VR toimetus

tel. 742 7087

Priit Kruus

Peatoimetaja
arvustused ja esseed
priit.kruus@v2rsker6hk.ee

Matis Song

Tegevtoimetaja
jutustused ja novellid
matis.song@v2rsker6hk.ee

Kairi Korts

Toimetaja
luuletused
kairi.korts@v2rsker6hk.ee

Krista Ojasaar

Keeletoimetaja
kristaojasaar@hotmail.com

Lilli-Krõõt Repnau

Kunstitoimetaja, kujundaja
pildid ja fotod
lilli.repnau@v2rsker6hk.ee

Ilmar Mihkelsoo

Müügijuht
vr@v2rsker6hk.ee

Väljaandja

Eesti Kirjanduse Selts,
NoorEKS
Vanemuise 19
Tartu 51014
eks@kirjandus.ee

Trükk

AS Triip
Väike-Turu 8
Tartu 51013
triip@triip.ee

Ringm2ng

k6ik lapsed saavad
majast t6endi oleme
kombes alaku

plaat plaadi j2rel
vaatad alla kas juba
ehk kulunud on

2sja 6pitud
vilumused vaja veel
komale p6hjust

kogetu koorub
otse sillutisele
proovikatseta

kuulad sydame
kuulmeid ning k2ed haaravad
tooli t6stavad

sind
k6rgele
yles

Kati Künsar

Noori autoreid / 2006

Henry Griin

Henry (19) paneb enda tutvustamisel ritta sellised märksõnad nagu kibestumus, antikristlus, asotsiaalne ning -poliitiline ühiskonnakriitika, paadunud romantiklus, logelemine. Teised kasutavad sõna „gee-nius“ ja kolmandad üldse ei usu, et ta nimi selline on. Tegelikult on maalt ja hobusega... Ja luu-letused? Henry luuletustes ei võrdu paadunud romantiklus läägusega ega ühiskonnakriitika tüütu lahmimisega. Mis on igati tervitav. / lk 6-13

Jana Lepik

Jana sündis Tartus, ajal, mil Värsket Rõhku veel polnud. Aasta oli siis 81. Suurema osa elust on ta elanud Tallinnas, aga ka Ida-Virumaal ja Sakus. Siiski arvab, et tema kodu on Taevas, mitte Eestis. Jana elab pigem paberil. Juba ammu oli tal plaan kolida kaante vahele. Paari aasta eest ilmus temalt luulekogu „Lahtine taevas“, enne seda aga oli ta tuntud kui Eesti esimese mp3-luulekogu autor, mis on praegugi saadaval portaalis www.bahamapress.org. / lk 14-21

Triin Tasuja

Triin (17) otsib kõiges vaimsust ja taotleb inimlikkust. Kirjutab ning tegeleb maalimise ja muu sodimisega. Võiks tundide kaupa rääkida inimesest, analüüsida inimese käitumist. Seega armastab väga palju diskuteerida. Lisaks veel ekstsentrilisus, teadlik poose-tamine (kaitsepoosiks ülbust), aga kõik, mida ta tegelikult tahab, on siseminadega hakkama-saamine. Rõhk on inimlikkusel, aususel, tõel. (Nii elus kui kirjanduses, mis teadupärast on üks ja seesama.) / lk 22-27

Jass

Jass (20) teeb võimalikult vähe, üritab lihtsalt olla, ei viitsi rabeleda ega asju muuta. Maail-mavaatelt leplik-kriitiline, iseloomult ettevaatlik, laisk. Loeb vähe, ja kui, siis kohutavalt aeglaselt. Raamatutest olulisem on ehk hoopis muusika ja mitte ainult kuulamise, vaid ka ise tegemise mõttes. Ühe lemmikuna nimetaks kõhklemata Tool'i, kes on nii oma muusika kui sõnalise poo-lega Jassi enda loomingutki enim mõjutanud. Aga tähelepanu, suitsetajad ja korterelamud! Jassi luuletustes on midagi ka teile. / lk 28-31

Loovkirjutamine õpitoas

Sander Pajusalu osales loovkirjutamise õpitoas ja kirjutab nüüd, mismoodi sünnib tekst sule, sookure ja elujoone abil. / lk 32-33

Eliina Korts

Värske Rõhk tähendab Eliinale (24) palju. Kuidas kirjandus kirjaniku kaudu iseen-nast läbi elab. Üleelamused linnast, inimmassidest, kellele vastandutakse, kellega kuulutakse kokku. Kinnise eestlase maailmale avanemine just teksti kaudu. Eliina enda tekste, tema luulet on peetud proosasarnaseks. Nüüd ta läheb edasi ja muu-tubki proosaks. Pühmekast. / lk 34-35

Trams Go Nowhere

Trams (21) on juhuidentideet, aga ta liigub meie seas ringi. Triivib ja jälgib, et kunagi kõik nähtu tükideks lahata. Selleks laenutab Trams pidevalt uusi identideete ja rolle. On ta mees või naine? Mõelge ja muiake. Viimastel aegadel on lugenud Palahniuki, Kureshit ja hulga näidendeid. Kas tema tekst Rõhus on suhtedraama, suitsiid või teatrietendus? Küsige. / **lk 38-45**

Märten Raidmets

Märten (21) elab Tartus, kus jõudumööda töötab ja õpib. Loeb põhiliselt vanu ulmekaid ja Dilberti koomiksit. Kui aega on, kirjutab ja teeb seda nii, et oleks naljakas lugeda. Mõnikord on see õnnestunud. Sügavmõttelisusele ei pretendeeri, klassikuks saada ei taha. Siin kaante vahel näitab betoonivalaja Valdo võitlusi sügavate surmatungidega ning taat teeb luulesnoobile vabavärsis üks-null. / **lk 46-49**

Martin Palang

Martin (20) elab Ida-Virumaal. Ajaks, kui ta novell Värskes Rõhus avaldamist leiab, õpib ta ilmselt juba Tartu Ülikoolis. Nimetab end väga igavaks inimeseks, kes ei tegele suurt millegagi. Vaba aega täidab lugemise ja kirjutamisega. Lemmikautoritena toob Martin välja Jack Londoni, Lev Tolstoi ja Anton Tšehhovi, eestlastest on parim Aadu Hint. Martin viib meid sügavasse laande, kus liigub hirmunud meesõpetaja. Teda seirab taamalt hundijõuk. / **lk 50-61**

Ats Parve

Ats (19) on rahulik eesti talumees, kes vahel läheb minema, sest otsib mingit asja. Omab halba diktsiooni, gümnaasiumi lõputunnistust ja Eesti suurimat plakatikogu. Kunagi meeldis talle natuke lugeda. Tänaab Loori Kliimandit. Arvustab Mihkel Samarüütli evoliti. / **lk 66-67**

Jim Ashilevi

Jim (21) lõpetas vahepeal ülikooli ja avastas, et on endiselt ula peal. Selles numbris võtab sõna Sass Henno teisena ilmunud esimese romaani teemal. Kui muljetamine tehtud, püüab ise belletristikat kirjutada. / **lk 68-69**

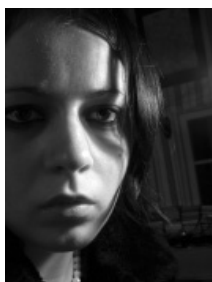
Johanna Ross

Johanna (20) asub jumalavallatus tudengilinnas Tartus. Üritab seal oma elu tublide väikekodanlike põhimõtete järgi seada: maitsev söök, pehme voodi, maailma peale mõõdukalt solvunud silmavaade. Kevadel tunneb ta seletamatut tõmmet ilusate punkarite, suvel kuumas asfaldi, sügisel kantselitarvete ja talvel vana kirjakeele poole. Uuemast kirjakeelest võtab viivuks (rõhuks?) ette meie tuttava Eia Uue romaani „Kuu külm kuma“. / **lk 70-73**

Katri Kuusk

Katri (21) õpib Kunstiakadeemias graafikat ja püüab Kalamajas käigus hoida alternatiivgaleriid C.n.O.P.t, kus ise elab. Õõsiti vaatleb Levikas töö kõrvalt inimesi. Rõhus vaatleb Jana Lepiku luulekogu „Lahtine taevas“. Ise luuletusi ei kirjuta. Siiski purskub aeg-ajalt mingeid tekste, mis leiavad oma koha graafilistel lehtedel. Omab punast tuba, musta kassi, vähe aega ja suurt tolerantsi. Mõned teavad teda nime all Prantsus. / **lk 74-75**

Raamat MSN-i kaasabil

Eia Uus ja Robert Napp kolisid kirjanduse MSNi ja kirjutasid kahasse seal romaani. / **lk 62-65**

Kunstkoomiks

Suvel näidati Rael Artel Gallerys uuemat valikut noorte eesti kunstnike koomiksiloomingust. Andreas Trossek kirjutab lähemalt. / **lk 76-80**

Henry Griin

recycle bin laden

kallis laps palun diliidi bin laden
saada prügikasti tühjenda afganistaan
hirmuvalitsuse ja terrori prügist
kulla laps pliis püüa kinni bin laden
enne kui keegi ta ära koristab
saadab kätte maksmata jäätmekäitlusse
hea laps ole palun leia bin laden
tahan ise mägedeluseks kuningaks
tahan ise olla kättesaamatu nähtamatu
paid laps sulle teen kolm isegi pikka
palun desarmeerib bin laden
too mulle ta hiir ja kõvaketas
kallis laps palun raitklubi bin ladenil
saada ta šoortkatina desktopile
et ma saaks teda kursoriga torkida
mu ainus laps kullapai palun bin laden
meili mulle pane üles ta kazaasse
kui söön ta ära poole saada võid endale

BLACK
DAY TO
FREE DEAN

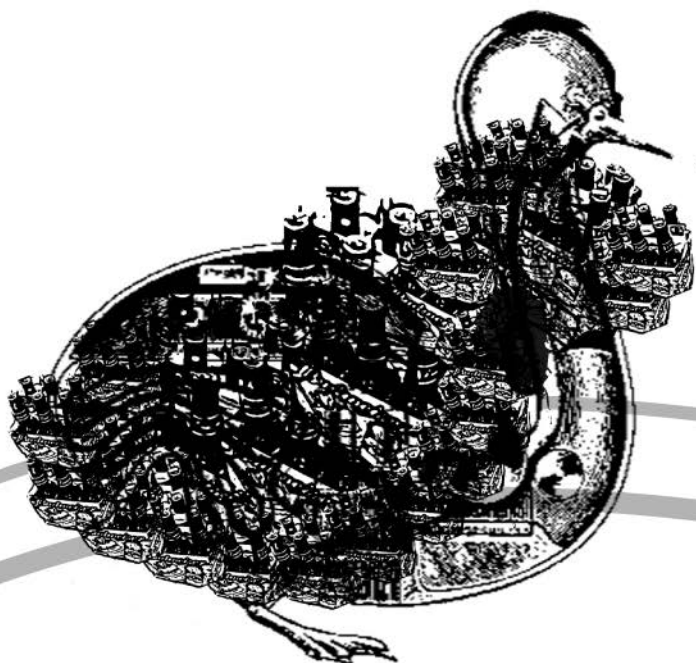

PEACE PEACE PEACE PEACE
NOT WAR NOT WAR NOT WAR NOT WAR

Olen sinu ööbikuisikus
six-packi-võrusse lämbumas
emakaelpart
lahtirapsit suleotsis
tsenseerimata tint
tallinna lahe võõrale avatud uksest

istikuladvas me laksutame keelt – öös –
inimest jalutab puudel
münd politsei ei vii

sind päästan lahti – oma vaenlast tunnen hästi
koiduvalguses randun Sõpruse sillal

vennaskonnalik

Sa nägid und ühest pikast poisist
kes õudsel ööl su juurde tuli
Ferrariga
Sa nägid und ühest malbest poisist
ja nägid und
et ei teadnud sa

Tüdrukut
ühete mitut unes sängis
soojal ööl pea palaval padjal näen ma
sind söömas lund garaaži taga eile
mingi võõra pika poisiga

Me unistame
magamata
Me unenäod ei kohtu
kunagi
Suudlen käeselga
sind iial kohtamata
Me unenäod ei kohtu
kunagi

Sa nägid und mingist olematust poisist
kes su juurde tuli
ühe plika unenäoga
Sa nägid und oma unenäost siis
et unustada kuidas pettunud kord olid sa

Päeval hallil jääkülmal sängil
lebad ilma õhust kui surnuna
minu kõrval
kinni hoiad mu sõrmist
Laugude taga oled reaalsel unenäomaal

Me unistame
magamata
Me unenäod ei kohtu
kunagi
Suudlen kummist huuli
sind iial nägemata
Me unenäod ei näe üksteist
kunagi

eriline

Magan, kuni enam ei piisa
ja samas hoolimisest hoidun
Lähen tuttu, kuni välja ei saa
oma hällist
ja mõistan
Kui suudaks raiuda su südame
välisosaks sa pelgalt mu
siis Oleksin kaksik ja
oleksin zombivõim
genitaalselt ülepaisutet,
ennastpeegeldavas üsas
eriline. Nagu hällis rakett
Eriline. Nagu hällis rakett

Foto: Karoliina Kagovere

Jana Lepik

hävitatud inimese käsi
otsib tühjusest
vastust
enne kui hävitatud inimese jalg
üle ääre astub

otsib teise inimese kätt
mis annab laksu
vastu põske
kohtab teise inimese jalg
mille löök on raske

hävitatud inimese käsi
on ilus

Silm nägi su ilmes inetust.
Valesti nägi.
Ka kivist nägu, näiliselt kiretu
võib olla vulkaaniline mägi.

Miks usud pealispinda,
tõemoonutust?
Sisu rohkem kui kesta hinda,
sügavustes on voolulust.

õnn on vaikus lumehelbena langev
kui koldesuus põleb üks halg veel
kodusoojus rahulik meel

õnn talveööl uinuda hange
all taeva vatise palge
jääkund pisarad haiget ei tee

õnn on valguse rada all jalge
õnn on tee üleni valge

Hele päike

Mu valgel tunnil
mure mureneb vikerkaarevärvideks,
ei jälgegi enam
valust ja rikutud närvidest.

Valgel tunnil
tuleb tagasi lootus,
tundub – kampsun mu seljas
armastusest on kootud.

Valgel tunnil
tuleb tagasi usk
ja kaob kui sulgub
valge tunni uks.

Olen matnud Armastuse
ja iseenda.
Inimeseksolemise harvul hetkil
kaevan mõlemad üles.

Maise maailma võlu,
olemise ilu –
viivuks heitsin õudused õlult
ja leidsin tagasitee.

Foto: Karoliina Kagovere

Panen oma unedele numbrid
ja tõmban ümber kasti.
Esimene armastus esimeses,
teine teises,
kolmas kolmandas kastis.

Seejärel kustutan kastid,
eraldusjoone,
mis keelab neil ühinemast?
Numbritel teen veel vahet.
Midagi oli me vahel.
Üks aeg lõikub teise.
Hingest hinge olen teinud reise
ja jäänud külla kauemaks
kui lubatud.

Triin Tasuja

KOGU ELU VASTUOLU ON MIS
VASTUOLU MINUST TEINUD

mitte kuhugi ei ole kiiret
võta aega ja
puista suhkrut lauale
kollasele vakstule lillede keskel

aega on
kevad võib vahepeal kaks korda
küläs käia
maailmalõpp võib olla täna

jah tõesti aega mul on
tuksuda kohustuste sees
nendele keskendumata ega
suutmatagi mõnele neist
oma siirast pühendumust
lõpuni loovutada:
kõik algab aga ei lõpe

aga aega on alati
aeg ei lõpe
ainult võltsid jäävad ta järjekorda

ma hoian end naeruväärselt elus
lõbusa muusikaga kui
väljas akna taga
puhub kohutav tuul
kas pesebki vere tänavailt
mu olemasolemise vihm
ja väravad tuule käes
vastu üksteist tõukuvad
metalli helisemisel vastu müüri

aga kuidas ma saaksingi kirjutada
millestki muust kui sellest
mis minuga toimub
kuidas kirjutaksin kellegi võlust
kui ma inimestega vestlemisekski võimeline pole
nagu ükskord kui ma 16 sain
Tartu bussijaamas istus
Mehis Heinsaar
meie tulime Viljandist
ja läksime pissile
pärast veel hinges kiljudes
vaatasin pikalt järele
no on alles mees!
ma arvan
tal on rõõmsad silmad elusid täis
aga kust mina tean
mina ainult
entusiastlikult ahmin kõik read
omale pähe elama

mis mõtted susse tulevad kui
sa rahulikult lõpuks pikali
voodis oled
vaatad tapeeti
mõtles mis selle all
kõik veel ei ole
aga sa ei tiri ju
tapeeti seinalt ja ei vaata

liidad ühte ühele ja
saad ikka kahe

kohe sõidab rong must üle
kuna ma olen sirgunud
raudteerööbastest

mis siis
et ma luuletan
kirjutada ma ju ei oska
ja mu elu mõte
see ei vääri
maksimaalseid
sisupunktegi

mu dissidentlus
on mu viga
sest tunnen et mu koht
pole seal
kus on mu koht
aga mul on potentsiaali
mõned ütlevad
saada luuletajaks
sest tõesti
ma olen ise ka aru saanud
mul on potentsiaali
saada elult peksa
mina olengi ju provokatsioon
andetuse üsk
ja produkti looja

Jass

vabalammutus

viimases pahtlikarva trepikojas
surun end laenurga rüppe
sest maailm läheneb kiljuvas kajas
ja taevast laguneb tükke

betoonpraod sosistavad ette
et lakkab kiviimpeerium
pudeneb õhe tellisbrikette
mõraneb kragisev seerum

jahedas hauas las puhkab siis kivi
las lilli ta peale ma surun
peidikus peidab end süüdlase nimi
las peidab ja vabaks meid punub

(pühendusega Annelinna jt korterelamutele)

anima ex

koorides kisades "ma olen! ma olen! ma olen!"
egoisti higi imbub läbi närvilise näo
lehkab kahtlust
kas veenda ennast või teisi
vastaskalda prostituut ju
ähvardas meid kõiki
juurida
aeglaselt laulab metall-lepatriinu ämbrilise kõlaga
plastkabelite viisi
isasämblik soostub
emasämblikuks
musternäidispüksikud rebitud looduselt
kodukariõiguslikult
pöialliisid põgenevad
niidukite vahel
maskidega võõraste
rohutuutudesse

vähk

vastsündinud punane ja märg
oksendab ja oksendab ja
köhib

paberhällist tubakana ilma sigis
pärjatult verimustjas äng

kuumalt ärapõletatud
kimuiha
tulelõõmas moonutatult seemneks
mürsikuna tungib läbi
inimkeha
praetult kurgulage värvib peeneks

kasvab suureks, vananeb ja köhib
kopsutükid katlaruumist ahju
õhuauku pesa kaevates ta nühib
vastu elu tõrvatriipseid mahu

(pühendusega suitsetajatele)

epiloog

ja nüüd siis
kui maailm polegi lõppemas
langetad sa pea ja vaikid

ehitades seinu
mida mitte keegi
lõhkuda ei viitsi
elame edasi
langedes oma eneste
müüride vahele
käsi ripakil
lehvitad lipuga
et rohelised mehikesed
sind anastaksid
palju õnne

mis siis saaks
kui maailmalõppu ei tulekski
kas me elaksime selle üle

Loovkirjutamine õpitoas

Sander Pajusalu proovis ära loovkirjutamise õpitoa. Enne teksti tootmist käis autori emotsionaalne avamine. Mõeldi end tagasi lapsepõlve. Silmad kinni. Tuli ennast samastada mõne loomaga. Kohal olid ka sulg, sookurg, elujoon ja Andres Ehin. Õpituba toimus 19. mail Tartu Kirjanduse Majas ja seda juhtis kirjanik ja psühhoterapeut Ly Seppel.

Alguses keskenduti enda avamisele. Tuli näiteks mõelda ennast iseloomustv loom, mis hakkaks sama tähega, mis enda eesnimi. Mina ütlesin enda kohta Sander Sookurg. Ei oska hästi põhjendada, miks just sookurg. Kuna see oli esimene mõte, siis ilmselt mingi iva selles on.

Lisaks anti käest kätte väikesi asju ja tuli mõelda oma minevikust mingile juhtumile või emotsioonile, mis selle asjakeseaga seostub.

Asjad olid väikesed, ja silmad pidid kinni olema. Kuigi piiluda oli lubatud :D. Üks asjadest oli väike sulg, mis jäi meelde ehk seetõttu, et oli nii kerge – kui peopesale langes, siis esialgu ei olnud midagi tunda. Eelkõige meenusid pildikesed lapsepõlvest, kui olin ise veel palju sõltuvam. Meenus ka ema ja suved, kui olime perega maal.

Joonistasime ka oma elujoone. Minu oma oli küll üpriski lihtne ja lakooniline. Aega oli ka vähe ja loodud ei analüüsitud, kuid seda võis teha hiljem, kirjutamise ajal. Valisime ka iseennast iseloomustava mustri.

Selline sissejuhatus kestis umbes tunni, misjärel sai asuda kirjutama. Teema ja žanr olid absoluutselt vabad, juhiseid ette ei antud.

Mina valisin luule. Olin ka varem kirjutanud rohkem just luuletusi. Peas hakkasid küll liikuma mingid mõtted, aga ei mingit lugu, mida oleks proosa jaoks vaja. Kirjutasin peamiselt mineviku toel olevikust. Ka ettevalmistus rõhus just mälestustele ja sellele, kuidas olen olevikku jõudnud. Vähemasti minule mõjus see nii - ja niimoodi märkamatuks aitasidki eelnevad harjutused kirjutamisele kaasa. Kuigi harjutuste käigus ei kirjutanud me mitte midagi.

Mõtteid tekkis kuidagi palju rohkem kui tavaolukorras. Eks muidugi oli minu jaoks ka uus

olukord, kus oli ette antud kaks tundi ja ainsaks ülesandeks kirjutamine. Muidu kirjutad ikka siis kui tuju tuleb ja tavaliselt ühe luuletuse korraga, nüüd aga tuli järjest päris mitmeid. Kirjutamise õhkkond oli vägagi soodus, ehk tulenes see Kirjanduse Maja aurast. Kindlasti oli positiivseks mõjutajaks ka kirjutamisele eelnenud tunnike harjutusi.

Kui kirjutamine läbi, asuti asju ette lugema ja kommenteerima. Otsa tegi lahti Andres Ehin oma luuletustega. Edasi jätkasime meie. Minu luuletustes toodi välja mitmeid õnnestunud kõnekujundeid ja märgiti, et neis oleks sees nagu mingi rütm ja muusika, mis Andres Ehinile meenus *jazz'i*. Küsiti ka, millised luuletajad mulle endale meeldivad ja siis Andres Ehin märkis, et mu stiil on üpris erinev Roostest ja fs'ist, kuid sarnaneb ehk vanema põlvkonna luuletajatega, keda samuti oma lemmikuteks nimetasin (nt Indrek Hirv).

Teiste proosa jättis tihti poeesia mulje. Paljud kasutasid oma loomingus palju sümboleid ja huvitavaid kõnekujundeid, keelemänge, mõtteid. Tekkis ka arutelu postmodernismist, kus nõustuti minu välja öeldud mõttega, et postmodernism on läbi saamas.

Jään ootama järgmist sellist üritust.

Iseenda hingetükikeste kabaree
 võõras toas võõral ajal
 Kas on midagi saladuslikumat
 kirjutuslaualambi üksindusest
 mineviku mõttetus
 ja tuleviku tulematus
 selles imelikus aegruumis
 mille täidab see kabaree

mitte Moulin Rouge
 vaid sinu enda kerge paljastus
 mis ei näita midagi
 kuid ometi on huvitav
 lahkud sama targalt kui enne
 kuid mõistnud oled rohkem

tule mul on pilet kahele!

näiteks selle luuletuse kirjutasingi õpitoas

Pühkmematerjal / Eliina Korts

On üks haige tüdruk siin pöranda all. Puhkus mullases sopas. Tema pead paitab vaid hollandi keldrivalgus, tema pead põletab vaid hollandi taimesegu. Ta istub, poolpestud sagris juuksed mööda ümaraid põski allapoole venimas, ning kuulab sedasama.

Ta räägib, sonib sedasama. Maailma ja tema vahel pole teist maailma. Veel. Mingisugune harmoonia. Kahtlen. Mingid muusikapalad, mis kattuvad teises dimensioonis elava poisi kuulatavaga.

Ma ütlesin: Võta see raamat, see räägib sinust, haigest tüdrukust, keda on vaja lõbustada, kellele on vaja tänapäeva karjääri-sisemaailma vastandusest rääkivaid muinasjutte, mis viivad kaugele ära sellest traagilisest Tartu aguliromantikast. Sinise ärapaistmisest vaid natuke puudujääva mere äärde ja rohelistele nõlvadele. See meri paistab siiski ja rüütel paistab ka. Poliitilised allusioonid. Pühi see L. oma elust. Naiskirjanduse allusioonid.

K: Mul ei ole vaja muinasjutte, ma ei ole hull. Ma ei ole hull, miks te tahate tätoveerida mind *psychoks*. Mul on armastus.

Järgmisel päeval, hetkel, mille luuletajad peaksid mustale tühjale universumile tagasi andma, võttis ta roostese, ahjupuude lõikumiseks mõeldud noa ja torkas randmesse. Ta ei hakanud põlema, tema hing pole veel puitunud. Kui naine joob, on maja leekides. Karjusime tema ümber. Näost kaame, öisest alkoholist segane, undas justkui viis aastat vana arvuti. Mis lapsetegu?! Lapsenägu, väike ingel püüab oma mälestusi eemaldada.

Kiirabi ei tule veel. On sul valus? Voodilina randme ümber tõmmatud, kraanikausi kohal ei saa lapsenäoline õnnetusehunnik sõnutud. Ranne on klaasikilde täis ja ta on täis. Imestamisväärselt tumeroheline lina ümber põhjatult veel valge nahaga kaetud käe. See voodilina on rohelised nõlvad. Külma on, varakevad.

Me karjume, hüsteeritseme tema ümber valutantsu lüües. Võta ära minu valu. Kristlikud allusioonid. Kes kelle valu? Tema silmad on tühjad, tema teine, kontrolliv osapool tilgub räpaseid nõusid täis kraanikaussi.

Raporteerin kiirabi punastele ükskõiksetele meestele. Jah, siin põleb, tema süda on leekides. Enne seda viskas ta veel õllepudeli nurka kildudeks ja oma telefoni toa kauge-

masse nurka, mis põrkudes vastu kahte seina ja põrandat tõestas kolmemõõtmelist maailma. Mida on sul vaja tõestada? Nurklik, nukker maailm. Me teame seda, ütlevad kaks tüdrukut ümber kolmanda. Me kallistame ja puudutame tema õrna kaela. Oh sa väikene, arst tuleb. Tema nutab.

Öösel rääkis ta L.-ist. Lauri nagu Petrarca Laura, platooniline armastus. Kas pole siis ilus. Ta räägib temast õhtuti, kui me ahju ees suitsu teeme, alati temast. Lauri sõitis auto esiklaasist läbi. Läbi peegli. Sa oled nii väike, sa ei loobu veel unistamast kättesaamatust. Kasva suureks ja ära loe neid raamatuid, loe neid teisi. See muusika meenutab mulle seda, kui olime Lauriga koos.

S: Ta ei saa aru, see Lauri ei taha teda. Vastamata, võimatud vastused.

E: Aga sellel ei ole tähtsust. Tal on kinnisidee. Idee (kinnisidee võõrkeeles). Fikseerime selle idee. Teostame selle.

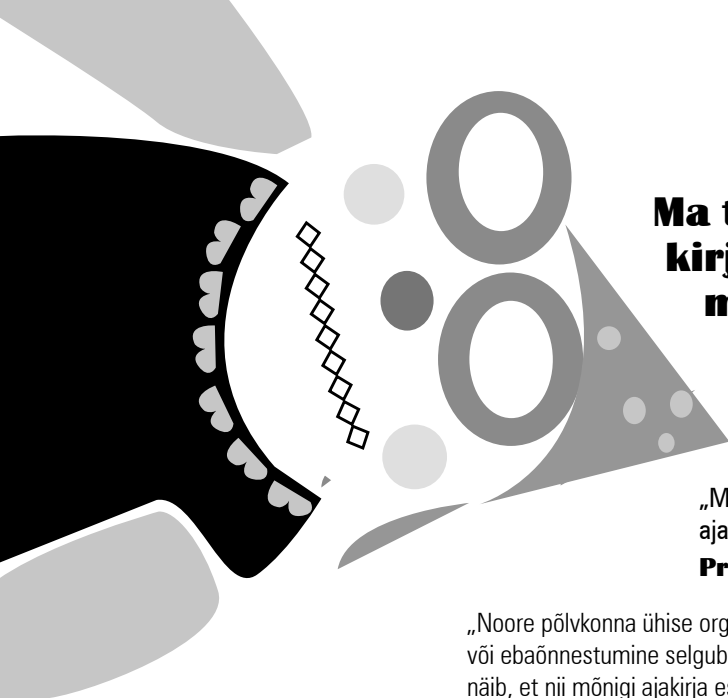
S: Meie ei saa.

Meie kaks tema ümber vihkame juba seda L.-i. Lits, Looder, Labastaja, Leierkastinimi, Lapsetapja. Aga tema armastab teda. Teda armastab tema.

Me paneme su haiglasse, 10 päeva, 7 magamata öö asemel. Tabletikesed nagu Tic-Tacid, ei sisalda kaloreid, jah, oled sama peenike. Lauri jaoks. Ja tema kutsume sind vaatama ja ta toob sulle kommi ja lilli. Sa oled vaikselt omaette palatis ja loed. Me tuleme sind vaatama, sa puhkad.

K: Ei ma ei lähe haiglasse, ma pole hull.

Mis see on, mida sa tegid, normaalsed ei tee nii. Sa ei lenda nüri noa abil esiklaasist välja. Sa ei lenda. Klaasikilde on toanurk täis. Tema meeltes ja toas on mälestustekilde, mis kraabivad iga päev teda natuke katkisemaks.

Ma tean, mida sa kirjutasid möödunud aastal ...

„Meie eesmärk pole lugejal katust sõitma
ajada. Kergest pöörutusest piisab.“

Priit Kruus/ Eesti Ekspress, 18.08.2005

„Noore põlvkonna ühise organiseeritud lainena pealetuleku õnnestumine
või ebaõnnestumine selgub loomulikult alles distantsilt, aga jah – mullegi
näib, et nii mõnigi ajakirja esmanumbris avaldamist leidnud autor tasub
meelde jätta.“ **Merit Kask**/ Postimees, 05.09.2005

Ootaks nii noortelt ja värsketelt pilkudelt rohkem posi-
tiivset hullust ja julgust öelda ka, mis tundub igav.
Mis sest, kui ette jääb ka klassik.“

Mele Pesti/ Eesti Ekspress, 07.09.2005

„Tekstides peegeldub kiire reageerimine ümbritsevale.
Iseloomulik on filmilikkus, kaadrid ja pildid vahelduvad
intensiivse hooga.“

Kairi Korts, Triinu Ojalo/ Sirp, 09.09.2005

Siit ka küsimus – oleks ju vaja, et keegi õpetaks, juhendaks ja
ärgitaks neid, kellelt me loodame 21. saj eesti kirjandust?”

Priit Kruus/ Eesti Ekspress, 14.09.2005

„Kas noorema põlve vähene raamatuhuvi on vaid meediamull?
Lõhkame selle! Uus noorte kirjandusajakiri Värske Rõhk tõestab, et
eesti noored tahavad kirjutada, arvata ja lugeda.“

Rebekka Lotman/ Postimees, 30.09.2005

„Ma loodan, et see ajakiri kannab kultuuri-, mitte
ametiühingule leiva andmise ülesannet, mida järgivad
mõned teised väljaanded.“

jaanus1/ Postimees (internet), 30.09.2005, 09.27

„vihik oli loetamatu aga see on päris savi“

lahja väga lahja/Postimees (internet), 30.09.2005, 10.55

„Kirjanduseluga kursis olija märkab vähemalt Värske Rõhu esimese numbri puhul üllatusega, et kogu selle autorkond koosneb täiesti uutest, seni tundmata nimedest. Aga kirjutavad nad paljutõotavalt.”

Jaak Urmet/ Eesti Päevaleht, 24.10.2005

„See on MSN-põlvkonna väljenduskoht. Pisut rahutu, sümbolite taha peituv. Samas teadlikult avali käsi pidevalt nooruse tuult püüdev.”

Matis Song/ Sirp, 02.12.2005

„Suurimaks kirjandussündmuseks 2005. aastal võib pidada noorte kirjandusajakirja Värske Rõhk ilmuma hakkamist. Vahel juhtub, et lisaks vajadusele midagi öelda on kellegi teisel vajadus seda kuulata.”

Urve Eslas, Rein Veidemann/ Postimees, 31.12.2005

„Neiu laulis ja säras. Hooletu staarioreooliga, kui nüüd veidi üle pingutada. Ei mingit kahtlust, kas laulja, pillimängija või kirjutajana, kuidagi ta kuulsaks saab, mõtlesin kohe. Siis selgus Värsket Rõhku lehitsedes, et kõige põnevam lugu, „Katkendeid René Haubani päevikust”, oligi Tuuli Tauli (19) oma. No selge.”

Mele Pesti/ Eesti Ekspress, 05.01.2006

„Noored kirjutavad. Tahavad kirjutada. Koolivihiku keskmised tühjad lehed võivad peita mõttepäevikut või seiklusjuttu – bioloogia ja füüsika vahel.”

Edward Kess/ Sirp, 05.05.2006

„Minu meelest on „Värske Rõhk” hoopiski kõige rohkem kollaaž tervest Eestist.”

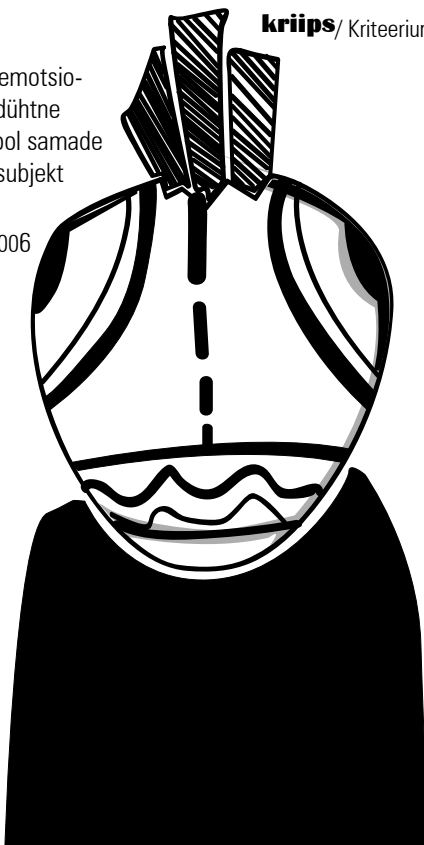
kriips/ Kriteerium, 19.06.2006

„Noore inimese lugemine on väga emotsionaalne. „Värske Rõhu” lugeja on üldühtne eesti noore kirjandusnohiku (igal pool samade võimalustega) nägu, olles korraka subjekt ja objekt.”

Eliina Korts/ Kriteerium, 19.06.2006

„Kirjandus kogub end. Loode-tavasti muutub kvantiteet kvaliteediks, asi settib. Minu arvates pole oluline ainult kirjutamine ja lugemine, vaid ka rääkimine.”

Mihkel Kaevats/
Kriteerium, 19.06.2006

„On ärritavalt huvitav teada, Kas Värske Rõhk´i tegijate näol on tegemist hiilgavate PR-geeniustega, või tuleb seda nähtus siiski tõlgendada jälle Eesti kirjandusele nii omaseks silmakirjalikkuseks.”

kadundpapagoi/

www.poogen.ee, 25.01.2006

viimane vigastus / Trams Go Nowhere

Tüdruk oli alatasa purjus, ta hoidis oma kirjutuslaua sahtlis žiletti ja piisavat kogust unerohtu. Ükskord õhtul teatrisse minnes, kui tema kaaslane esikupeegli ees ootas, ütles ta: „Oota, ma unustasin midagi,“ läks laua juurde ja võttis sahtlist žileti kaasa. Pani žileti tühja CD-karpi ja libistas käekotti. Kaaslane naeratas peeglile ja küsis: „Valmis?“ Tüdruk ütles: „Jah.“

Nad astusid tänavale, väljas sadas vihma.

Nad läksid vaatama üht komöödiat. Tänu tutvustele said nad tasuta sisse. Pidid ainult piletitehangeldajale ebamääraises tulevikus ölle välja tegema.

Kogu tee kodunt teatrisse rääkisid nad ainult üksikuid lauseid.

Riidehoius seisis nad üksteise järel järjekorras. Garderoobineiu võttis poisi mantli ja küsis tüdrukult: „Kas panen kokku?“

„Ei,“ kohmas poiss, täpselt samal ajal kui tüdruk ütles: „Jah.“

Garderoobineiu kõhkles hetke, vaatas neid kahte, sai võib-olla kõigest aru, võttis aga mõlemad mantlid ning pani ühe numbri alla ja andis numbri poisile.

Ja just selle hetkelise segaduse ajal sai ka tüdruk kõigest aru.

Mõttes oleks ta kindlasti valjusti naerma hakanud, kui oleks tuju olnud.

Saalis istudes nad käest kinni ei hoidnud. Nad hoidsid üldse väga harva käest kinni, viimasel ajal eriti harva. Poisi käed olid jakitaskutes, ta takseeris hindavalt lavakujundust. Tüdruk pigistas käekotti ja vaatas saalis ringi.

„Mul on natuke halb olla - kui saal tühjaks jääb, istuks ma parem kuhugi ääre poole,“ ütles ta vaikselt. Poiss ei viitsinud vaielda. Saali pimenedes liikusidki nad ääre poole, kus mõned istmed tühjaks jäid. Poiss silitas oskamatult tüdruku õlga, tüdruk vaatas poisi raseeritud lõuga, poiss jälgis lava ja pani käed rinnale risti.

Komöödia oli mittemidagiütlev. Aegajalt naersid nad poolikut katkist naeru, kui end mõneks hetkeks unustasid. Süütunne lõikas naeru läbi. Tüdruk tundis süüd halva lavastuse ja CD-karpi peidetud žileti pärast. Iga natukese aja tagant kummardas ta üle istmekäsipuu ja vaatas saalipimedat vaipa ja mõtles, et tahaks oksendada. Poiss tundis süüd selle pärast, et oli tüdruku teatrisse kutsunud ja sellepärast, et edaspidi ei tahtnud ta tüdrukut enam kuhugi kutsuda. Iga natukese aja tagant surus ta silmad kõvasti kinni ja jättis mitu hingetõmmet vahele. „Mis on?“ küsis tüdruk läbi pimeduse, tema hääle tundus olevat seebist ja tema suured läikivad silmad teadsid kõike. „Midagi,“ vastas poiss ennast ebamugavalt kehitades ning süvenes uuesti lavaltoimuvasse, nagu kannataks tüdruk mingite võõristavate, ebaloomulike, taunitavate luulude all.

Viis minutit enne vaheaega võtab tüdruk käekotist CD-karbi, surub vastu rinda märkamatuks ja lahkub saalist. Poiss vaatab talle korraks järele ja seejärel jälle lavale.

Tüdruk läheb WC-sse, sulgeb ennast ühte kabiini ja jääb kadunuks.

Poiss otsib teda vaheajal. Katsub garderoobinumbrit püksitaskus. Vaatab inimesi. Käib korra puhvetist läbi. Muud ta ei tee. Teise vaatuse ajaks istub ta jälle oma kohale.

Tüdrukut ei ole.

Tüdrukut ei tule terve vaatuse vältel.

Poisil pole tuju plaksutada ja näitlejaid mitu korda lavale kutsuda. Ta võtab neli korda aeglasema tempo kui on ülejäänud saalil ja ootab hetke, mil oleks viisakas saalist välja libiseda.

Ta küsib kohanäitajalt, kas see on tüdrukut näinud.

Ei ole.

Ta annab numbri garderoobineiu, kes tagastab nii tema kui ka tüdruku riided. Pärast garderoobi tühjenemist, kui tüdruk pole ikka veel välja ilmunud, küsib poiss igaks juhuks, et kas garderoobineiu on tüdrukut näinud.

Ei ole.

„Need on tema riided, aga ta on kadunud, ma ei tea, mida nendega siis teha,“ ütleb poiss. Neiu vaatab talle otsa, sügaval sisimas püüdes aru saada.

„Aga te jätke riided siia, küll ta tuleb otsima,“ arvab neiu.

„Jah, aga –,“ kõhkleb poiss, „mis temaga juhtuda võis?“

Garderoobineiu ei tea nende suhtest kõige vähematki, välja arvatud see, et mõni aeg tagasi pakkus ta mõlema riided kokku panna ja poiss ütles „ei“. Võib-olla tegin vea, mõtleb ta nüüd.

„Millal ta ära kadus?“ uurib riietehoiutöötaja asjatundlikult.

„Esimese vaatuse lõpus.“

„Võib-olla talle ei meeldinud lavastus?“

Nad vaatavad teineteisele otsa. Kummalgi täiesti omaette mure kadunud tüdruku pärast.

„Võib-olla läks WC-sse?“ jätkab neiu.

„Kas te läheksite vaataksite?“ palub poiss. Neiu tuleb osavõtlikult vastu ja läheb vaatab.

Naiste WC on vaikne, külm ja steriilne. Kõik ukсед on natuke paakil, välja arvatud üks, kõige viimane. Ta teab. Ja kardab. Ja vaatab kõikidesse kabiinidesse, enne kui püüab avada viimast ust.

See on lukus.

Ta koputab.

„Halloo?“ ütleb ta. Ta ei oska midagi muud öelda, sellepärast ta ütleb „Halloo“.

„Kas teiega on kõik korras?“

Vastust ei ole.

„Halloo“.

Ta ei tea, mida teha. Ta ei ole kunagi sellises olukorras olnud. Ta on lihtsalt noor tüdruk, kes kooli kõrvalt töötab teatrigarderoobis ja kellele meeldivad viisakad meesnäitlejad, kes talle tere ütlevad.

Ta ei ole psühhiaater. Ta ei ole sotsiaaltöötaja. Ta ei ole saanud vastavat väljaõpet.

Ta teab. Ta kardab.

Ta läheb välja, kus poiss ootab, ja ütleb:

„Jah, seal on keegi, aga ma ei saa ust lahti.“

„Ma teen ise,“ ütleb poiss ja astub WC-sse.

Naiste WC on vaikne ja lõhnab imelikult.

Kõik ukSED, väljaarvatud viimane, on paakil.

Poiss koputab viimasele uksele.

„Kuule, mina olen, mis viga on?“

Ta kuulatab. Tema selja taha, turvalisse kaugusse on hiilinud garderoobitöötaja, käed kramplikult valgeks pigistatud, hirm suurtes silmades, pilk janune ja siiski valmis kohe ära pöörduma.

„Ma pean vist ukse maha lööma,“ ütleb poiss ja vaatab neiule läbi peegli otsa. Ta tahaks, et teda takistataks. Teine ei ütle midagi.

„Vist peaks kutsuma kellegi, kes ...,“ arvab ta lõpuks. Poiss neelatab tänulikult: „Võib-olla.“ Ta hindab pilguga ukse kõrgust. See on põrandast laeni suletud kabiin. Ta püüab ukseprao vahelt midagi näha. Ei näe.

Neiu läheb kedagi otsima, poiss lõgistab luku kallal. „Lõpeta jama,“ ütleb poiss kabiini. „Tule sealt välja!“

Vastust ei ole.

„Kallis, palun ...“

Garderoobitüdruk naaseb kiirustades koos ühe vanema prouaga, püüdes tolele asjaolusid selgitada. „No kui nii, siis muidugi tuleb lahti lüüa,“ arvab proua. Poiss noogutab, kogub julgust ja ütleb kabiini: „Ma löön ukse maha.“

Vastust ei ole.

Poiss lööb kõvasti vastu ust. Uks ei anna järele.

„Ma kardan, et see vigastab teda, kui ta seal sees on,“ ütleb ta ennast õigustades.

Naisterahvad vaatavad teda vaikides.

Poiss lööb uuesti.

Iga tema liigutus on nurgeline ja kramplik.

Kostab raksatus. Lukk annab järele.

Kõik seisavad liikumatult.

Uks libiseb lahti. Tasakesi. Aeglaselt. Kõik muu on väga vaikne.

Garderoobineiu surub pea väga kiiresti vanema proua õlga.

Esimene vaatus venis ja venis ja tüdruku mõtted läksid ula peale ning suurem osa süžeepöördeid olid temast juba mööda läinud, nii et ta loobus kaasamõtlemisest sootuks.

Ta kartis vaheaega. Ta kartis etenduse lõppu. Ta kartis seda, kuidas poiss võtab nende mõlema riided garderoobist ja annab talle tema mantli. Ükskõikselt. Ja seda, kuidas nad astuvad tänavale ja poiss ütleb midagi täiesti asjassepuutumatut. Ükskõikselt.

Ja seda, kuidas nad hakkavad kõndima tüdruku kodu poole ja poiss aeglustab ühel ristteel sammu ja ütleb: „Kuule, vabandust, ma ei saada sind rohkem, ma peaksin tõesti koju minema.“ Ja tüdruk ütleb sellisel puhul muidugi: „Ahah, eks sa siis mine,“ ja poiss küsib: „Kõik korras, eksju?“. Aga see ei ole siiralt mõeldud, sest miski ei ole korras, aga tüdruk ütleb, et kõik on korras, sest ta ei taha olla selline tüdruk, kes ütleks, et miski ei ole korras. Ja poiss noogutab ja teeb halva mängu juures head nägu – ükskõiksest, sest tema tahaks ju tegelikult, et tüdruk oleks selline, kes vahel ütleb, et miski ei ole korras, ja nad suudlevad ükskõiksest ja minnes ei vaata tagasi.

Hommikud on jälle tühjalt kibedad, kohv tekitab jälle iiveldust, pea jälle valutab, mitte miski ei rõõmusta.

Poiss jälgis lava, mis ei olnud teab kui huvitav, ja pelgas samuti etenduse lõppu. Tal oli tunne, et ta peab selle täna ära tegema. Lõpu. Täna. Ta oli nii kaua püüdnud aega valida, et ta teadis: kui ta seda täna ära ei tee, siis tõenäoliselt ei tee ta seda iialgi. Aga kestvus on piinarikas nii talle kui tüdrukule. Eriti tüdrukule, kes on (nähtavasti demonstratiivselt) lakanud söömast ja on muutunud mingisuguseks kahvatuks, äranutetud varjukujuks, loobib poissi sapiste märkustega ja ebaselgete süüdistustega. Poiss on salamisi oodanud, et tüdruk ise ära läheks, ise asja lõpetaks. Probleem on ju ilmselgelt tüdrukus ja olukord on eriti valuline tüdrukule. Aga poiss on väsinud tundmast, nagu see oleks tema süü. See ei ole tema süü. Tõesti ei ole.

Sellepärast jätab ta tüdruku täna maha. Peale etendust. Kohvikus. Nii peene-tundeliselt, kui oskab. Nii otsustavalt, kui suudab.

Jah, poiss kartis ka etenduse lõppu. Kartis neid alatisi pisaraid ja keeruga süüdistusi ja masohhistlikke ähvardusi.

Kõige rohkem kartis poiss seda, et ta haigutab. Sel ajal, kui peaks kuulama tüdruku järeldusi ja mõttekäike.

Kartis seda, et kogu see tänaõhtune ei muuda ta elus midagi. Ei puuduta teda enam üldse.

Aga valikut ju ei ole.

„Mis on?“ küsis tüdruk läbi pimeduse, lavalt peegeldus valgus tema kahvatule põsele, poiss ütles „eimidagi“ ja tüdruku pikk pilk ajas tal südame pahaks.

Tüdruk tõuseb püsti ja hiilib saalist minema. Mõned inimesed vaatavad talle pahakspanevalt järele. Eneselegi teadmata registreerib poiss need põlglikud pilgud ära. Jah, tema tüdruk. Tal on natuke piinlik. „Ma loodan, et temaga on kõik korras,“ mõtleb ta.

Tüdruk läheb WC-sse. WC on külm, rahulik ja lõhnab üsna pehmelt kellegi magusa parfüümi järele. Etenduse ajal on väga vaikne, keegi ei sagi kusagil, keegi ei jää ette. Ta peseb käsi. Vaatab, kuidas vesi kaob torustikku. Laseb veel joosta ja veel joosta ja veel. Vaatab peeglisse. Pühib märja sõrmega laialiläinud ripsmetušši. Niisutab huuli. Sasib juukseid.

Ta peaks minema tagasi saali. Või ootama, et algaks vaheaeg. Ta peaks mine-ma tagasi, kuhugi.

Aga tagasiminekut ei ole.

Ta püüab oksendada. Aga pole jaksu. Või tuju või vajadust, mis see iganes on, mis teda oksendama ajaks.

Ta püüab nutta. Aga ei viitsi.

Ta on nii lõpmata väsinud.

Ta tahaks ära minna, aga talle meenub, et riietehoiunumber on poisi käes ja ta ei taha garderoobineuuga rääkida. Ja võib-olla tal polegi mantlit üldse vaja, sest ...

Sest tal on ükskõik, või?

Sest tal ei ole külm?

Sest tal ei ole kuhugi minna?

Ta hiilib teatriuksest välja. Keegi ei pööra talle mingit tähelepanu. Väljas sajab ikka veel vihma. Väljas on ilm alati teine kui teatris. Inimesed on teised.

Ta otsustab minna üle tänava kohvikusse. Ostab kohvi ja laenab letist pasta-pliiatsi. Hakkab salvrätikutele joonistama.

Ta näeb läbi vihmamärja akna otse teatri peaust, aga sellest hoolimata on tal tunne, nagu ta oleks iga viimse kui silla põletanud. Kõik tajud naasevad tasapisi. Kõik viitsimised ja jaksamised ja vajadused. Ta tahaks oksendada. Ja nutta.

Ja nüüd on ju hilja.

Nojah ja siis võiks olla – et nüüdsama, pimedal esmaspäevaõhtul, troostitul üksildasel esmaspäevaõhtul satub siia keegi, näiteks keegi, kellesse tüdruk kunagi palju palju varem projitseeris igasuguseid määrduvad tundeid, ning kes on nüüd tükk aega kadunud olnud; tuleb kohvikuuksest sisse ja istub luba küsimata tüdruku lauda.

Ja tüdruk vaatab üles ja jahmub natuke.

Ja tulija naeratab talle – niimoodi, nagu väga vanad, väga valusad sõbrad naeratavad – mitte midagi unustanuna, mitte midagi mäletades – valusalt, kogenult ja andestavalt.

Ja tüdruk naeratab samamoodi. Tal on hea meel tulijat näha.

„Mis sa teed?“ küsib tulija, pilk tuliselt tüdrukus kinni, nagu ilmutaks tema uut vormi oma vanade mälestuste peale, nagu sõõvitaks teda oma mällu.

„Joonistan,“ ütleb tüdruk ja naeratab ning vaatab vastu.

Nad ei püüagi kõike vahepeal toimunut rääkida. Või et mis on juhtunud. Või mis saama hakkab.

„Kuidas sa siia sattusid?“ küsib tüdruk. Tulija teeb pooliku õlakehituse ja jääb pikalt mõttesse. „Kuidagi, niisama,“ ütleb ta.

„Ma põgenesin teatrist,“ ütleb tüdruk äkitselt, sest ta on harjunud oma vanu sõpru kõigega üle kallama, ja tema vanad sõbrad on sellega harjunud.

„Milleks nad sind sundisid?“ küsib sõber kergelt, võib-olla naljatlevalt, võib-olla tahtmata tegelikult teada. Ta vaatab hajameelselt kohvikus ringi.

Tüdruk keerutab sõrmede vahel pastapliiatsit.

„Ütle ...“, ta tardub, mõtleb, sõnastab: „Kui sul on nii valus, et sulle tundub, et rohkem ei ole võimalik, aga tegelikult on kõik hästi, kui objektiivselt vaata, tähendab; – mis see on?“

Tüdruk ootab vastust, pilk kramplikult sõbra pilgus. Sõber ei vasta. Pilk järsku vana ja väsinud. Selline, et „Kuidas sa aru ei saa“.

„Vastamata armastus äkki või?“ ütleb ta.

Tüdruk ohkab kärsitult. „Mida külvad, seda lõikad.“

Vana sõber nõustub, kaotab pilgust oma ebameeldiva kibeduse, muutub jälle kergeks, isegi liiga kergeks.

„Varsti läheb lihtsamaks,“ ütleb ta. „Ta kaotab oma tähtsuse. Sa ei mõtle talle enam nii palju. Varsti enam üldse mitte. Siis läheb veel natuke aega mööda, kuni hakkad mõistatama, miks sa üldse kunagi niimoodi vaevlesid.“

Tüdruku nägu tõmbub pilve, ta põrnitseb sõpra. Ta ei ütle midagi.

„See ei ole minu süü,“ ütleb ta siis.

„On küll, see on minu süü,“ ütleb ta siis.

„Kõik on hästi,“ ütleb sõber ja vaatab kohviku teise otsa. „Aga ma pean nüüd minema. Mul on kohtumine.“

Ta tõuseb püsti ja läheb teise laua äärde ja tüdruk ei vaata, kes seal on.

„See ei ole minu süü,“ ütleb ta endale. See on lohutav. See on kurvastav.

Ta avab CD-karbi, võtab žileti, libistab selle kohvi sisse, nihutab kohvitassi keset lauda ja lahkub kohvikust.

Teatris on ikka veel väga vaikne. On jälle väga vaikne. Etendus käib. Teine vaatus.

Tüdruk läheb WC-sse. Peseb käsi. Sasib juukseid. Püüab vaadata endale silma. Laseb veel voolata.

Siis istub ta kõige viimasesse kabiini, lihtsalt istub ja kuulatab oma hingamist.

Varsti hakkasid nad prömmima. Ta kuulis küll. Teater oli hakanud tühjaks jooksma. Inimesed olid hakanud otsa saama. Neil oli tarvis ta üles leida. Ta kuulis poisi häält. Ta kuulis muret nende hääles. Muret tema pärast ja sellepärast, et millises seisukorras nad ta leiavad. Kui inetuna, kui määrdununa, kui surnuna.

Ta kuulis nende hääli, nende sõnu.

„Ma kardan, et see vigastab teda,“ ütles poiss kellelegi. Ja lõi ukse katki.

Vigastab.

V I G A stab.

Uks libises lahti. Üliaeglaselt. Tüdruk ei hinganud.

Siis kohtus tema pilk poisi omaga.

Garderoobineiu pööras pea kiiresti ära.

Valdo töötas kõrghoone ehitusel betoneerijana. Tal oli probleem. Tööl olles tuli tal pidevalt vastupandamatu himu mõni kolleeg tellingu pealt alla lükata. Muidugi jäi mõte ainult mõtteks, sest Valdo oli hea inimene ja poleks suutnud kärbestki tappa. Seda enam valmistas sundmõte talle meelehäarmi. Kui Valdo betooni valas, lõunapausil võileiba mugis või niisama istus ja suitsu tegi, kerkisid tema kujutlusse võikad pildid kisendades sügavikku vajuvatest töökaaslastest. Ja nii juba viimased kakskümmend viis aastat. Psühholoog teadis rääkida, et sundmõtted tulenevad Valdo hirmust kaastöötajate käekäigu pärast. Ta andis nõu paha mõtte peletamiseks mõnd kena salmikest korrata.

Ja Valdo kordas:

[...]Huilgvad tuuled,
vihm märatseb, tambib ja tallab.
Sa ei kuule,
kui tulen ja lükkan su alla. [...]

See salm oli Valdo enda välja mõeldud ja selle kordamine muutis ta ausalt pööraseks.

Niisiis oli Valdo õnnetu inimene. Kuid ta oskas ennast valitseda, saada võitu loomaliikset tungidest. Ometi ei saa vabale inimesele keelata tema unistusi. Kui teised olid lõunal, seisis Valdo üksinda tellinguäärel, käed ette sirutatud. Ta sõrmed kobasid tühjust, kuid mõtetes haarasid nad traksidest, rebisid särgikaeluseid, heitsid turskeid mehepoegi lausa filigraanselt mänguliste saltodega kaduvikku. Noil hetkedel tekkis Valdol ka ereksioon. Aga mitte sellest ei tahtnud ma rääkida.

Paar nädalat tagasi võeti Valdo brigaadi tööle uus mees, Anatoli. Anatoli oli, nagu nimigi ütleb, venelane. Ja vähe sellest, et venelane. Tegemist oli tõelise surmapõlguriga.

Ta balansseeris lustakalt kõigel, mida sai servaks nimetada, ta sooritas piirdeaia alumiiniumtorudel lõuatõmbeid. Kui kraanaga toimetamist tuli, istus Anatoli trossi otsas kõlkuvale paneelile ja tegi hoogu, nagu kiige peal. Valdo aga põles põrgupiinades. Ta tundis, kuidas lained iga päevaga üha tugevamini tema kollase kiivri kohal kokku löövad. Ta oli kindel, et lõpetab hullumajas. Aga saatus tahtis teisiti.

Oli kolmapäeva hommik. Valdo istus teenistusliftis ja kordas oma luuletust. Oi, kui pööraseks see teda ajas. Kätte jõudis viimane korrus. Anatoli oli kindlasti juba kohal. Anatoli oli alati varem kohal. Istus tellinguserval ja loopis konidega brigadiri auto pihta märki. Tibla, raisk.

Liftiüksed avanesid. Valdo hammustas keelde ja pigistas käed nii tugevasti rusikasse, et sõrmenukid valgeks läksid. Midagi sellist ei osanud ta oodata.

„See kuradi,“ kustus sosin olematuks.

Anatoli Valdot ei märganud. Ta lehvitas katuseserva peal seistes käsi ja tõi kuuldavale huikeid. Linnuimitatsioon. Jalad olid tal paljad. Varbad vahtisid alla, viiekümne-meetrise sügavikku, betoonilt otsisid tuge ainult kannad. Kuna tuul oli sellel kõrgusel parajasti tugev, pidi Anatoli tasakaalu säilitamiseks vahepeal kätega iseäranis suuri haake tegema.

Valdol hakkas kõrvus kohisema. Kohin aina valjenes ja valjenes, kuni polnud enam midagi peale kohina. Ja siis jäi kõik äkki vaikseks. Hämmastava kirkusega tajus Valdo tol hetkel ümbritsevat. Ta ajas käed harali ette ja hakkas Anatoli poole astuma. Äkitselt tundis ta, kuidas kaks tugevat kämmalt tal pihast haaravad. Ninna puutus Raivole iseloomulik mikstuur kangest tubakast ja pesemata tunkedest. Ja siis oligi Valdo vupsti üle piirdeaia.

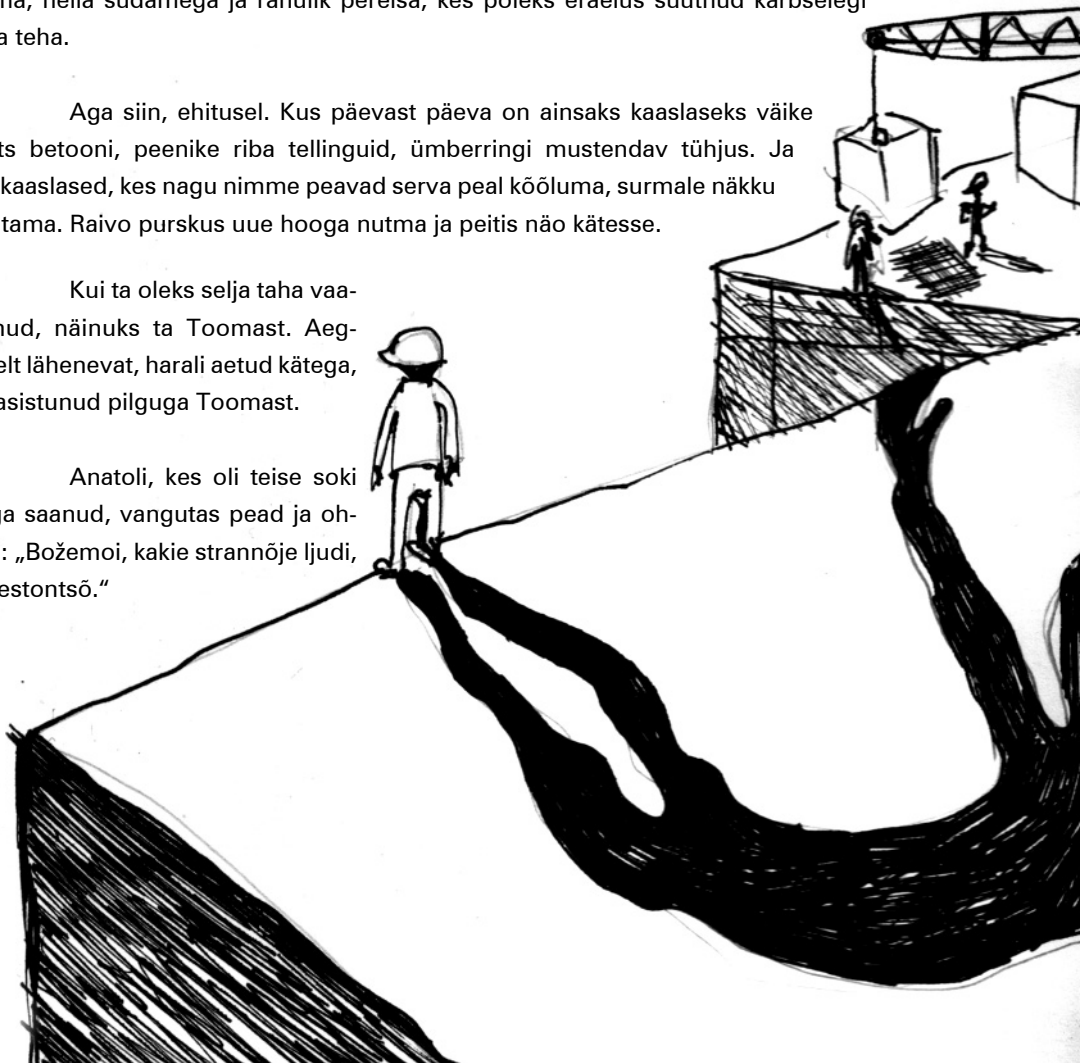
„Vaat kus lops!“ ei suutnud mees üllatust varjata ja kukkus vastu asfalti sodiks.

Raivo aga klammerdus piirde külge ja kõõksus nutta. Mida oli ta ometi teinud? Tema, hella südamega ja rahulik pereisa, kes poleks eraelus suutnud kärbselegi liiga teha.

Aga siin, ehitusel. Kus päevast päeva on ainsaks kaaslaseks väike plats betooni, peenike riba tellinguid, ümberringi mustendav tühjus. Ja töökaaslased, kes nagu nimme peavad serva peal kõõluma, surmale näkku sülitama. Raivo purskus uue hooga nutma ja peitis näo kättesse.

Kui ta oleks selja taha vaadanud, näinuks ta Toomast. Aeglaselt lähenevat, harali aetud kätega, klaasistunud pilguga Toomast.

Anatoli, kes oli teise soki jalga saanud, vangutas pead ja ohkas: „Božemoi, kakie strannõje ljudi, eti estontsõ.“

Aado oli riida ladumisega juba lõpusirgel, kui juurde astus vibalik mantliga noormees.

„Jõudu tööle, vanatoi!“ hõikas tulija reipalt ning tõmbas ruudulise soni kõvemini pähe.

„Tarvis, tarvis,“ vastas Aado möödaminnes ja viskas järgmised halud virna.

„Jaa-jaa. Potid tulele ja ahjud küdema.“ noormees nimega Herman kohendas valget salli: „Lihtsate inimeste lihtsad rõõmud. Minule lihtsad inimesed meeldivad.“ Ta võttis pliidipuu otsapidi pihku ja torkas Aadole nina alla. „Näe, puuhalg!“

„Sedan’d küll. A mis tast vahtida?“

„Mis oleks, kui see poleks puuhalg, vaid sõna?“

„Kudamoodi?“

„Kui see halg siin oleks sõna, siis puuriit oleks luuletus.“ Aadole tonksati sõrmega ribidesse, „ja sina? Noh, papi. Sina?“

„Mina olen Aado.“

„Ah! Tainapea!“ läks Herman äkitselt põlema „Luuletaja. Sa oleksid Luu-lee-taa-jaa. Poeet. Värsside valitseja. Salmide sultan.“

Aado seisis ja pilgutas nõutult silmi.

Herman istus raiepakule ja süütas sigareti. Rahu voolas tema vaevatud ihusse.

„Näe, läksin jälle närvi,“ vangutas ta pead, „Anna andeks, vana. Sa oled ju lihtne inimene, ma poleks pidanud nii kiiresti.“

„Pole hullu,“ remmas Aado käega ja võttis maast järgmise puu. Aga Hermanile tuli jälle elu sisse. Ta kargas püsti ja krahmas notist kahe käega kinni.

„Oleks see nii lihtne!“ halg lendas laia kaarega kraavi. „Aga värsiseadmine ei ole puuladumine. Sõnu ei saa tuimalt üksteise peale riita panna. Selleks on vaja Tunnet. Kas sinus on veel Tunnet, vanamees?“ Seda öeldes surus Herman käe Aadole pluusi vahele.

„Imelik tunne on. Kõditab.“

„Kõditab? Siis on veel lootust.“ Herman kepsles teisele poole puuriita ja piilus kelmikalt läbi pragude: „See on sinu südamesse vangistat poeesia, kes sääli nüüd liblikana ringi loperdab ja vastu trellitatud kongiuksi oma kirevaid tiibu lõhub.“

Jutu näitlikustamiseks nipsutas Herman pooliku sigareti kaarega taeva poole.

„Ootan’d.“ Aado silmitses murelikult saepuruhunnikut: „Ära ikka sedasi põlevat koni ku...“

„Vait!“ Herman laskus käpuli ja hakkas halge loendama.

„Minul pole lihtsate inimeste vastu midagi. Ma ei süüdistan neid. Kõik ei ole sündinud luuletajaks. Aga ka lihtsaid asju saab teha Tundega.“ Halgude vahelt heideti Aadole tigeda pilke, kostus ägisemist.

„Oo, kõrgestisündinud Byron. Mida see jändrik siin teeb? Saaks selle siit vahelt kätte, annaks ehk haiku mõõdu välja. Ei, siiski, kolmas rida rikub asja ära. Ja mis kuradi junn see siin peaks olema? Oi shillerjagööte, mida ma näen. Ei, siit küll normaals...“

Aado andis puulasule jalaga tubli obaduse. Kahemeetrine riit lõi esiti kõikuma ja langes siis robinal maasküürutavale Hermanile kaela.

„Vabavärss,“ ühmas Aado ja koukis taskust paki Priimat.

Karistus nõrkuse eest / Martin Palang

Oli kella kümne paiku õhtul ning maa ja mets olid koos päikese viimaste kiirte lahkumisega mähkunud pimedusse. Kuu, mis taolistel rünkmustadel tundidel tavat- ses inimesi sinakashalli valgusega lohutada, polnud täna taevasse ilmumiseks põhjust leidnud ja pisikesed jõuetud tähedki jäid paksu ja madala pilvevaiba taha peitu. Täna, selle talve esimese tõelise pakasega, ei raatsinud keegi end õieti liigutada ning ümb- rust hõljutas vaikus.

Pikka kasvu, kondise kehaehituse ja longus õlgadega mees liikus vargsi pime- duses nagu viirastus. Taoti süütas ta taskulambi ning valgustas kitsast lumme trambi- tud rada, et mitte teelt kõrvale kalduda. Vahel, tajudes mõnd kahtlaselt hirmutavat heli või liikumist, mees peatus ning kuulatas hoolikalt hinge kinni pidades. Veendunud, et helisid tekitas ta ise, hõõrus mees mõtlikult peent habet ja jätkas teekonda.

Teel oli ta aga olnud vaevalt minutit viisteist. Kuid need veerand tundi laiene- sid tema teadvuses tunnini. Talle ei meeldinud sellised planeerimata rännakud, kus pidi toetuma ainuüksi oma jalgadele ja kus polnud pääsu pakasest. Parema meelega oleks ta kodus sooja ahju ääres istunud ning parandanud õpilaste etteütusi, või halvemal juhul proovinud autoga mööda libedat teed kohale sõita.

Aga tagant tõukas imelik jõud, mida ta isegi õieti seletada ei osanud. Mees ei soostunud seda jõudu nimetama armastuseks. Ta oli raamatutest armastuse kohta palju lugenud, aga tema tunded polnud kaugeltki sarnased neile, mida tundsid raamatu- tegelased. Kuigi leidus ka sarnasusi. Kas või see jõud, vägi, mis ta oma harjumustest välja kangutas. See oli jõud, mis tema elumahladesse tahtejõudu ja enesekindlust süstis.

Kuid mees ei tundnud maagilisust, ta ei tundnud, et elu oleks võtnud uue suuna. Ei aimanud mingit romantikat, millest paljud kirjanikud oma teostes paatosega kõnelesid. Aga siiski väreles sisemuses vaevumärgatav tuluke, külmavõitu säde, mis võis kasvada leegiks.

Mees lülitas taskulambi välja, pistis selle tasku, peitis käed varukatesse ning kiirendas oluliselt sammu.

Kuigi ta kasvas üles külas, ümbritsetuna metsadest, kus õppis varakult tund- ma talviseid pimedusi ning kuulas akna all voodis lebades huntide nutulaulu ja ihales sarnast vabadust, tundis ta siiski end metsas võõrana. Pimedusse mattunud mets, mil- lesse ta oli täna julma saatuse abil sattunud, sisaldas liiga palju juhuslikkust, teadma- tust. Pime mets oli ürgne, see kõditas udusulega tema ammuuinunud metslase nina. Mees ei sallinud hirmuvälgatusi, mis aeg-ajalt teda noolena läbisid. Ta tundis end hästi ainult siis, kui tal oli kõik selge. Kui ta ei pidanud üheski teos kahtlema ega muretsema tagajärgede pärast. Aga praegu ei olnud selline hetk. Teda ärritas teadmatus ning tal oli halb olla.

Hirmu kasvasid mõtted, mida ta ei osanud kuidagi ohjeldada. Silme ees viirastus pilt, kuidas teda kahe või kolme päeva pärast, kui tema puudumine muu-

tub kahtlaseks, otsima hakatakse ning lõpuks kuskilt koopast karu embusest surnuna leitakse.

Siis kujutles ta vastu tahtmist ette, et keegi kõnnib selja taga. Mõistus tekitas pildi valgest, kahvatust naisest, kes, käsi ette sirutatult, püüab puudutada mehe õlga. Naise käed on külmad ja niisked, vaikselt koorub maha nahk ning paljastub luu. Mees väristas õlgu. Jube. Jube, kuidas mõistus võib iseend piinata. Aga karu võis tõesti teele sattuda, tige loom, kes pole veel teadmata põhjustel magama heitnud.

Ta püüdis end rahustada mõttega, et mööda sama kahte küla otseteena ühendavat paarikilomeetrist lumme trambitud küngaste ja metsatukkade vahel looklevat rada käivad peaaegu et iga päev väikesed väetid õpilased kodust kooli ja tagasi. Noorusest hoolimata, ei nurise ega tunne metsade ees nad mingit hirmu. Ja mis kõige tähtsam, rõhutas mees mõttes, talviti peavad nad läbima koolitee samasuguses pimeduses. Tema, kolmekümne kahe aastane mees, kes pidanuks ammu olema välja kasvanud õuduskujutlustest, värises ning pelgas nähtamatut. See oli naeruväärne! Kui väikeste lastega pole midagi juhtunud, siis miks peaks temaga, pikka kasvu ja enda eest seista oskava mehega midagi juhtuma?

Uljad lapsed, kes ei kartnud metsi ega pimedust, olid tema õpilased ja neile mõtlemine parandas mehe tuju. Mees ohkas endamisi. „Tema õpilased!“ Ta tunnistas endale, et oli hinges neid armastama hakkanud.

Ammuininunud metslane nohises temas ja pööras siis teise külje. Isalikud tunded läbisid ta keha. Õpilastest meeldis talle kõige rohkem väike Märk. Nagu seda lõbusat ning särasilmset, pisikest poissi kutsuti. Kuid kasv ei seganud tal kaklemast

teiste poistega ja koerustükke tegemast. Mees oli tihti poisiga tõrelenud ja teda korrale kutsunud, ähvardanud vanematega rääkida, ent väike Märt vaid pilgutas suuri pruune silmi ning jätkas mõne aja pärast samas vaimus edasi. Kogu kool rõkkas vahetundidel tema naerust!

Tillukeses külakoolis, mis andis vaid algharidust ja kus mees oli ainuke õpetaja, käis vähe õpilasi, kuid siiski niipalju, et kooli mitte sulgeda. Mees ise ei mõistnud, mis põhjusel hoidis vald kooli üleval, kui samahästi võinuks lapsed käia linnakoolis. Ent kui kord oli ametnike poolt otsustatud, siis polnud tal selle vastu midagi. Ta õpetas parema meelega väikeses algkoolis, kui mõnes suures linnakoolis.

Linnakoolis õpetamisega oli ta juba tutvust teinud, ja see tutvus osutus kaunis ebageeldivaks kogemuseks. Nüüd oli sellest möödunud kolm aastat, kui ta õpetaja ametit otsustas proovida. Ta ei tahtnud linnakoolile mõelda. Valus. Paljud mälestused olid kustunud tema peast märkamatuks ja imelise kiirusega, vahel ta isegi kahtles, kas mõni ebageeldiv juhtum üldse aset leidis või toimus see unes. Ent oli juhtumeid, mille toimumises oli ta täiesti kindel, ning nagu kiuste hakkasid need praegu kummitama.

Ta muigas kurvalt ja tundis häbi. Hetkel oli nukker mõelda, kuidas ta esimestel keskkoolis õpetamise päevadel energiast ja entusiasmist pakatades klassi sisenen ning tööle asus. Eks ta elas siis kujutelmas, mõeldes, et õpetaja amet on üllaim amet maailmas. Õpilased paraku nii ei arvanud. Ilmselt ei pidanud nad bioloogia ja geograafia tundmist küllalt vajalikuks, et sellele rohkelt tähelepanu pöörata. Mees ei mõistnud veel praegugi, mis elajad need teismelised õieti on. Ta teadis seda, et nad polnud inimesed, vaid tundmatut liiki olendid, kellest tuleks iga hinna eest eemale hoida.

Ükskord vahetunnis õpetajatetoas ütles ta naeratades kolleegidele, et tundes bioloogiat ning geograafiat, ja olles saanud tunda teismeliste tigidust, on ta aru saanud, et dinosaurused ei surnud mitte asteroidi kokkupõrkest maaga, nagu tänapäeval ekslikult arvatakse. Vaid neid suretasid välja teismelised, kes nad rahuldamatuse verehimus viimse tükini ära sõid ja vaid kondid teadlastele miljonite aastate pärast avastamiseks alles jätsid. Ent kolleegid ei naernud kunagi ta naljade peale, nii head või halvad kui need olid. Nad vaatasid sama tuimalt toolidel istudes talle otsa ning seirasid pahatahtlikult noort, rohelist õpetajat silmanurgast. Ja kui mõni tuttav temalt keskkoolis õpetamise kohta küsis, siis mees naljatas, et põrgu on miniatuurne keskkool ja et õpetajad sõidavad suviti põrgusse puhkust veetma.

Ta läks keskkooli, olles valmis andma endast parimat, kuid tal ei lastud anda midagi – parim kisuti temast välja ning tehti põrmuks. Õpilased suhtusid temasse vaenulikult. Ta ei suutnud tundides tagada distsipliini, mida vanemad pedagoogid nagu Püha Graali taga ajasid. Seetõttu pälvis mees kaasõpetajate meelepaha ning tõendas nende algseid kahtlusi, et mees pole pedagoogile omase välimusega. Õpilased irvitasid ta kohmakust ning mõnitasid teda, pilgates paksude raamidega prille ja nohikuvälimust. Nad ei allunud käskudele ning käitusid provotseerivalt.

Mõne aja pärast hakkasid isegi õpetajad teda põlgama. Polnud harvad need korrad, kui mõnes tunnis õpetaja meie peategelase üle arutles, rääkides seejuures temast sellise tooniga, justkui oleks ta mõni üksik maailmas pettunud inimene. Õpetajad lahkasid tema veidrusi ja palusid õpilastel olla mehikese vastu leebemad. Siiski haige inimene ju! Mees ei saanud sellest loomulikult kunagi teada, kuid ta hakkas märkama talle suunatud haletsevaid silmapaare. Töö ei pakkunud talle enam rahuldust, vaid lasus raske koormana seljas. Mees muutus aina mornimaks ning vajus üha enam kõssi. Vahel tundus tema jutt õpilasi huvitavat ja usaldava inimesena jäi ta nende meisterlikku näitemängu uskuma ning langes jälle lõksu. Ta tahtis töölt lahkuda.

Tal oli võimalus koolist ära minna esimese õppeaasta lõpul. Kuid kool ei leidnud asendajat ja tal paluti jääda. Ja ta jäigi. Kuid teisel aastal polnud ta enam see, kes ta oli olnud esimesel. Ta närvid ei kuulanud sõna ja ta ärritus kergesti. Ta hakkas üleliia häält tõstma ja õpilased, saavutanud oma eesmärgi, irvitasid rahulolevalt. Mees muutus õpilaste vastu sama ülbeks kui nemad tema vastu juba olid. Vahel ta võidinaga teadvustas endale, et suhtub halvasti isegi nendesse õpilastesse, kes on end alati hästi üleval pidanud ja teda kui õpetajat austanud. Nüüd ta mõistis, et tegi tollal kõiksuguseid rumalusi, mille üle tal nüüd häbi oli.

Tema taluvuse piir ületati õppeaasta teisel veerandil.

Toimus kontrolltöö. Ta kõndis närviliselt laudade vahel, käes meetrine puust joonlaud, ning püüdis märgata mõnd kahtlast liigutust, valesesse kohta suunatud silmi, mis annaks vihje spikerdamisele. Nagu seda mõistatuslike teismelistega tihti juhtub, andis üks õpilane, ajendatuna seletamatust kadedusest – „kui mina ei saa, siis ei saa keegi“ –, õpetajale kahjurõõmsalt silmadega naeratades märku, et tema ees istuv poiss kirjutab maha. Mees suundus otsemaid süüdlase juurde.

„Tõuse üles,“ käskis ta. „Ei tõuse,“ vastas nooruk üleolevalt. Mees kummardas ning sirutas pikka kondise käe sahtlisse, kuid ei leidnud midagi. Ta tõusis kohmakalt püsti ja klassi läbis terav sumin. Need, kellele ta juhtumisi oli selja pööranud, vihtusid õpikutest vastuseid maha sellise kiirusega, mida kadestaks isegi vilunud stenografist. „Tõuse püsti,“ nõudis mees. „Ei!“ vastas pikk turjakas nooruk jonnaka tooniga, nagu oleks õpetaja nõudnud midagi rumalat. Reeturist sõber, kes istus spikerdava poisi taga, abistas heasüdamlikult õpetajat ning näitas sõrmega poisi põlvedele. Mees, hetkegi mõtlemata, tiris põlvede ja laua vahele surutud raamatu pingi alt välja. Turjakas poiss, tundes, et klass vaatab tema alandamist, hüppas jõuliselt püsti, tõukas õpetaja eemale ja karjatas krägisedes: „Mis sa käperdad?!“ Mees kukkus maha ning libises tagumikuga meetrikese. Siis tõusis püsti ja tõstis pimedas vihas joonlaua, et sellega poisile pikki pead virutada, ent sai viimsel hetkel pidama. Poiss, näost punane, sõrmed rusikas ja oma hulljulgest teost üllatunud, seisis nagu kangelane omal kohal edasi ja ütles väriseva häälega: „Noh, lõõ...“ Mõne hetke oodanud, lahus ta klassist, pühkides solvumispisaraid. Klassil oli hea meel, kõikide näod särasid. Jutuainet terveks päevaks!

Kool õpilast ei karistanud, isegi süüdistati intsidendis õpetajat ning paluti kogu lugu unustada. Lisaks sellele jahvatasid kavalad õpilased õpetajatele igasuguseid valesid, tehes turjakast poisist kannataja. Need õpilased, kel oli õpetajast kahju, ei avanud tema kaitseks suud. Ning mees tundis õigustatult, et kõik inimesed siin koolis on tema vastu, andis lõpuks alla ning kirjutas lahkumisavalduse.

Ta suundus tagasi metsakülla vanemate juurde. Mittu kuud istus ta tegevusetas kodus, enesetapumõtted peas. Tal ei jätkunud enam tahtekindlust. Keegi ilmselt kuulis, et nende valda on ilmunud töötu pedagoog ning kuna külakooli kauaaegne õpetaja suri kõrges vanuses, otsustati mees mõneks ajaks algkooli tööle võtta. Seniks, kuni leitakse vastava haridusega inimene. Kuid uut õpetajat ei leitudki ja ta jäi jäädavalt sinna koolitööle. Algselt mees välistas paigalejäämise. Ta nõustus töötama vaid mõnda aega, tulles vastu valla abipalumisele. Kuid hiljem nõustus ikkagi, samas kirudes oma isetust. Siiski mõistis ta, et saab väikeste lastega paremini hakkama. See, et ta polnud kunagi väikeste lastega tööd teinud, ei häirinud kedagi – nädal aega istus juhendaja temaga ühes klassis ning siis lahkus, olles rahul mehe tööga. Ta sai koolimaja enda käsutusse ja asus sinna elama.

Mees peatus, libistas käe seljakoti rihma vahelt välja, pööras kotisuu enda poole ja võttis suitsupaki. Tegelikult suitsetas ta haruharva, see suitsupakk oli juba mitu nädalat vana. Aga vahel talle meeldis pläru ette panna. Ja nüüd oli üks selline hetk, kui ta lihtsalt oli sunnitud maha rahunemiseks ühe suitsu tegema. Ta süütas tikku ning andis sigaretile tuld; punane hõõguv tuluke katkestas pimeduse. Ta seisis paigal, kimus sigaretti ja kogus samal ajal jõudu edasi minemiseks.

Suitsu hoidvat kätt hakkas torkima pakane. Kartes, et ta ei jõua sünnipäevale õigeaks ajaks kohale, kiirustas ta lahkumisega, unustas kindad ja talvemütsi koju ning pidi nüüd külmetama. Aga see, et ta unustas talvemütsi maha, ei häirinud teda sugugi, sest ta oli eluaeg kandnud baretti, mida ta nõustus ainult külmaadel päevadel välja vahetama. Üldse oli ta unustaja, liiga tihedalt mõtteisse keerdunud, et välismaailmale piisavat tähelepanu osutada. Ka täna oleks ta äärepealt maha unustanud Kairi sünnipäevakingituse - Erich Maria Remarque'i „Arc de Triomphe“. Kui see neetud auto oleks käivitunud, istunuks ta juba Kairi juures ega lõdiseks külmas.

Ta tundis Kairit varasest east peale. Lastena mängisid nad koos küla peal. Kuid mees ei saanud tollal Kairiga hästi läbi. Kairi oli siiski tüdruk ja tema poiss. Ta oli liiga häbelik ja kinnine, et tunda end Kairi või mõne teise tüdruku juuresolekul vabalt. Side puudus ja nad olid pikemat aega üksteisele võõrad. Harvad korrad, kui nad täisealistena üksteisega küla peal juhuslikult kokku trehvasid, tundusid mehele piinlikust valmistavad.

Viimase aasta jooksul toimus muutus. Kokkukasvamine leidis aset mehe ema kuuekümnel viiendal sünnipäeval. Mees oli juba õpetajana tööl ning kui Kairi tuli ema õnnitlema, siis ühtlasi küsis mehe käest, kuidas õpetamine edeneb. Imekombel jutt klappis nende vahel ning nad rääkisid mitu tundi, meenutades peamiselt

haid lapsepõlveaegu. Nad ei pannudki tähele, kuidas aeg voolas. Pärast seda päeva tihenes nende läbikäimine.

Eelmisel nädalal, kui nad juhuslikult kokku said, kutsus Kairi ta sünnipäevale. Mees nõustus ja järgneval nädalal oli ta rahutu ning otsis neiu kinki. Ta tahtis, et kingitus oleks ideaalne, kuid talle ei torganud pähe ükski asi, mis võiks Kairile kingituse vääriline olla. Lõpuks otsustas ta kinkida raamatu ja, veetes raamatupoes paar tunnikest, valis viimaks välja „Arc de Triomphe'i“.

Ta küll ei näinud, aga tundis, et mets ümber tihenes. Teda hämmastas meelethu vaikus ning sellega kaasnev rahu. Lumi krudises astudes meeldivaltu. Nägu silitas puude vahelt läbi imbunud mahe tuul. Rada tõusis mööda väikest künkanõlva üles ning talle meenus, et kunagi lapsepõlves käis ta siinkandis teiste lastega kelgutamas. Ta oletas, et Kairigi oli vist nendega, sest tavaliselt liikusid nad ikka kambakesi. Kuid ta ei olnud päris kindel. Mälestus koosnes ähmastest ühendamata piltidest, vastakatest tunnetest, mis olid seletamatud. Kui tal oleks praegu rohkem aega, siis oleks ta künka-harjale jõudes korra maha istunud ning püüdnud tabada mineviku tabamatuid tundmusi. Aga ta kiirustas edasi.

Mees süütas taskulambi ning valgustas teed. Rada jooksis otse nõlvast üles ja ta märkas laste jalajälgi. Imelik oli neid jälgi näha, need tõmbasid ta reaalsusesse tagasi. Siis pööras ta valgusvihi puhkavasse metsa; pimedus võpatas ning lumised kuused ilmusid valguseoasi, piiratuna teravatest tumedatest varjudest. Valgus kandus sügavamale metsa ning puud terendasid vastu, tundudes vihased, et nad heast unest ja magusast pimedusest välja kisti. Mees võdistas äkkrahutusest õlgu, tundes varjude ees kummastavat võõrastust. Mees mõtles naljatades, et küllap pälvis ta selle pühaduseteostusega kurjade metsavaimude tähelepanu, ning lülitas taskulambi välja.

Nõlv polnud järsk ja üles minemine ei valmistanud raskust. Mees ei märganudki, kui tõus lõppes. Ta oli sügavalt mõttes, muretsedes eelseisva sünnipäevapeo pärast. Kui palju inimesi sinna õieti kutsutud on? Ta lootis, et vähe. Mida vähem, seda parem! Suure hulga inimeste juuresolekul tunneks ta end kehvasti ning teeks end Kairi ees lolliks.

Selja tagant kostis praksatus. Ta seisatas ja kuulas tähelepanelikult. Süda peksles ärevalt jope all ning selg kattus higiga. Kuid midagi ei järgnenud. Ta jätkas teed, hingates rahunemiseks sügavalt sisse.

Mees püüdis vältida igasuguseid suuremaid koosviibimisi, kaasa arvatud sünnipäevad. Teda valdas ennastpetev rahulolu, et teda kunagi kuhugi ei kutsutud. Ta oli üks neist õnnetutest inimestest, keda teised mingil seletamatul põhjusel ei sallinud. Ta justkui kiirgas musta energiat, mida tajudes inimesed muutusid põlglikuks. Sel põhjusel polnud tal ühtegi inimest, keda pidada oma sõbraks. Tal oli küll tuttavaid, aga need olid inimesed, kes sallisid teda vaid kohustusest või haletsusest. Mees oli häbelik, vaatas harva teistele silma ning oli loomult alandlik. Tihti juhtub, et inimene märkab oma kaasvestleja alandlikkust, siis temas toimub psühholoogiline moondumine, mille läbi muutub ta ohvrit haistvaks kiskjaks. Inimene hakkab kaaslasesse suhtuma kõrgilt,

saades sellest naudingut. Ohver aga langeb rõhumisest veelgi rohkem kängu. Ja meie peategelane, kes oli üks sellistest alandlikest inimestest, oli meeldivald üllatunud, et nad Kairiga hästi läbi saama hakkasid, ning ta muutus enesekindlamaks.

Hirm ja rõõm segunesid temas. Emotsionaalselt kõrgelt laetult, pigistas ta huuled kõvasti kokku ning töötas sentimentaalselt, et tänasest alates saab ta elu uue pöörde. Pikka aega oli ta sunnitud taluma alandust ning teiste nõökimisi. Täna see muutub.

Selja tagant kostus lumesahinat, õrn ja vaikne heli, otsekui keegi järgneks salaja. Kuid ehmunud mees ei peatunud, vaid jätkas teed. Ta ei tahtnud äratada jälitajas kahtlust, et on tema kohalolekust teadlik. Ta neelatas ning püüdis kuulutada, et kõrvad kohisesid. Tundis, kuidas üha kiirenes südame pekslemine, mis kandus üle kurku. Oli tunne, justkui hirm väänaks soolikaid.

Mõne aja pärast otsustas ta siiski peatuda ning hetk hiljem lakkas sahin. Ta seisis paigal, et selgust saada. Ootas mõnda heli, mida ta võiks ära seletada. Kuid ümbritsev vaikus näis veelgi tihenevat ja pingulduvat. Kindlasti ise tekitasin seda heli, mõtles mees, sest miks muidu see sahin lakkas, kui ma peatusin! Ta ootas, et iga hetk virutab keegi talle noaga selga, ja see kujutus hirmutas. Ent midagi ei järgnenud, keegi ei lõõnud nuga selga, ikka sama vaikus mis ennegi.

Minuti eest oli ta olnud täiesti kindel, et keegi jälitab teda, seejärel ilmutas end kahtlus, ja nüüd, kus ta ei kuulnud enam midagi, mõistis ta, et oli erutunud ilmaasjata.

Valgus aitas alati peletada hirmu. Nii pidi ta toimima ka nüüd, kui ta soovis hirmuvarju endast tõrjuda. Ta pööras end ümber, võttis taskulambi ning sirutas käe välja. Ta vajutas nupule. Rajal polnud kedagi. Ta raputas ohates pead ja tõreles endaga: „Ma ju ütlesin, et seal pole kedagi.“

Niipea kui ta tule välja lülitas ning edasi läks, hakkas lumi taas sahisema. Kiiresti valgustas ta rada selja tagant ning vajus ehmatuses põlvili. Taskulamp langes lumme. Mees nägi tema poole sörkivat hunti. Ta peast sõõstsid korraka läbi mitmed mõtted. Ei teadnud, mida teha. Kas joosta või jääda paigale? Kui joosta, siis tekib huntidel jahiinstinkt ning nad tapavad ta. „Hundid ei ole lollid“, vilksatas peas, „kivikuju mängimisega neid samuti ära ei peta!“ Ta oli ähmis.

Ta tõstis värisevate kätega taskulambi. Hunt seisatus mõnekümne sammu kaugusel, ajas kõrvad kikki ja jälgis rahulikult meest ning pilgutas valguse käes kiirgavaid kõiketeadvaid silmi. Parevalt poolt metsast ilmusid veel kolm hunti, kes hanereas liikudes ühinesid esimese hundiga. Viivu pärast tuli alandlikult viies hunt, saba jalge vahel.

Mees kujutas vaimusilmas ette, kuidas hundid talle kallale tormavad, kuidas nende hambad talle kõrri, selga ja külge sisse tungivad. Mees isegi arvas tundvat nende rämedat hingeõhku. Ent see oli kujutus! Kuid kujutus võib kujuneda tõeks!

„Hundid kardavad tuld“, sähvatas tal peas. Kuid see mõte kadus kohe. Ta oli liialt rahutu, et adekvaatselt mõelda ning mingeid otsuseid vastu võtta.

Ta tõmbles rahutult, vaadates igale poole, toppis vaba kätt kord tasku, siis jälle silus habet. Ta ei teadnud, mida teha. „Võta ennast kokku, kuradi tõbras, võta ennast kokku,” sõimas ta end, „nii-nii-nii... Mis me nüüd teeme! Nii-nii-nii... Võta ennast kokku. Olgu, olgu, rahune. Hinga rahulikult!“. Siis tõusis püsti ja alustas taganemist, valgustades taskulambiga pidevalt hunte. Ta jõudis kohani, kus algas langus. Ja kui ta oli nõlvast mõnda aega alla läinud ega märganud enam jälitavaid hunte, pistis ta jooksu.

See oli paaniline jooks, hirmsaim ja kiireim jooks elus. Ta libastus, komistas, kukkus – ent tõusis kohe püsti; ja ta pikad ämblikukoivad, mis polnud loodud jooksmiseks, tallasid vuhisedes teed. Ta peas mängis haiglane muusika. Toimuv meenutas talle filmi, kus kangelane rütmika muusika saatel jookseb läbi tiheda džungli. Ta hakkas järsku naerma ning peatus, raskelt väsimusest hingeldades. Kungas ja hundid olid kaugele maha jäänud.

Mees kuulis taas lumesahinat. Ta valgustas selja taha jäänud teed ning ta kurku tõusis klomp. Hundid olid kogu aeg talle järele sõrkinud!

„Ründavad!“ mõtles mees. Ta pani taskulambi lumele, suunates selle huntidele, võttis kiirustades seljakotist välja tikutoosi ja laste etteütluste vihikud. Ta käsi riivas Kairi kingitust, ent mees ei pannud meelega seda tähele. Seejärel avas ta jope luku ning pistis vihikud hõlma vahele. Kätte jäi vaid üks.

Ta astus sammu tagasi ja süütas esimese vihiku. Lehed võtsid tuld ning ümbruse varjud võpatasid, taganedes kollaka valguse eest. Hundid lähenesid, kuid hoidsid tulest eemale. „Toimib!“ mõtles mees. Ta hingas katkendlikult ning vehkis põleva vihikuga. Hundid vaatasid üllatunult meest ega kavatsenudki rünnata. Mees aga nägi neis ohtu ja tundis, et kui tuli kustub, ta sureb. Seetõttu pöördus ta rajalt ning suundus, selg ees ja käsi põleva vihikuga ähvardavalt välja sirutatud, metsa, kus ta lootis leida mõne puu, mille otsa saaks varju ronida. Uudishimulikud hundid ei jäänud mehest maha ning kaks neist püüdsid enne meest metsa servani jõuda. Mees märkas seda ja pöördus nende poole. Samal ajal vihik kustus. Ta võttis hõlma vahelt järgmise.

Mees ei teadvustanud endale, mida ta teeb. Hetkeks näis kõik segase une-näona. Vahel ta karjatas huntide hirmutamiseks löksu aetud loomana, kuid tema hädine hirmunud hää ei avaldanud loodetud mõju. Kõik puud, mis siin kasvasid, olid kuused, aga kuuskede otsa ta ei saanud ronida, ning ta pidi taganema mööda metsa serva. Lootes, et kohtab mõnd sobilikku puud. Ta süütas ühe vihiku teise järel ja hirmutas kaks tema selja taga liikuvat hunti minema.

Hundid rohkem mängisid, kui jahtisid. Üks huntidest istus tee peal, kõrvad kikkis, ning pilgutas uniselt silmi, veel kaks tükki maadlesid üksteisega eemal lumes. Ja viimased kaks hunti mürasid mehega. Mees aga pidas hetkeolukorda lootusetuks. Ta valmistus surema. Ta polnud usklik, kuid sellegipoolest palus jumalat ning lubas, et kui jumal ta elu säästab, siis ta hakkab usklikuks ning kunagi enam ei kahtle tema olemasolus. Mehe käes põles juba viimane vihik, kui ta märkas raagus puud, mis kasvas kuuskede vahel. Hetkegi mõtlemata jooksis ta puu äärde, viskas vihiku maha ja ronis

puu otsa. Viimati oli ta puu otsas turninud paarkümmend aastat tagasi, ent see asjaolu nähtavasti ei seganud teda, sest ta ronis sinna otsa samasuguse kergusega nagu orav. Mees seadis end ühe oksa peale harkisjalu istuma ning võttis tüve ümbert kinni.

Ta oli pääsenud, saavutanud viimasel hetkel huntide üle võidu. Mees surus end tugevalt vastu puutüve, otsekui kallistades oma elu, armsamat, keda ta ei lootnud enam kunagi kohata. Mõelda vaid! – just siis, kui ta käes kustus viimane vihik.

Miskipärast tal vedas elus vahel. Ta oli seda juba varem tähele pannud. Alati, kui mõni olukord näis lootusetu ning ta lähenes kuristikule, ilmus viimasel hetkel kuskilt ootamatu päästerõngas, mis ta taas pinnale tõmbas. Nii juhtus ka nüüd, otsekui kaitseingel oleks tema eest hoolitsenud. Ja kohe tõstis mõistus selle mõtte vastu mässu. Kaitseingleid pole olemas, kinnitas ta, nagu pole olemas ka jumalat, kelle poole ta täna viimases lootuses segase peaga pöördus.

Südame trampimine jäi vaiksemaks. Äkitselt märkas ta imestusega ääretut vaikust, mis koos pimedusega oli ligi hiilinud. Isegi hundid vaikisid, justkui neid polekski olnud. Ei lumesahinat ega okstekrabinat. Vaid tema rütmiline hingamine. Ta pööras pead, et märgata maha unustatud taskulambi valgust, ent üllatuseks vahtis talle vastu hoopis must ja tihe pimedus. Viivuks ta ei mõistnud, kuidas võib see nii olla ning teda läbis terav mõte: „Pimedaks jäin!“. Asja arukalt vaagides, jõudis ta järeldusele, et paksult lumega koormatud kuusepuu, millest ta ennist möödus, varjas ta vaatevälja.

Pakane aga, vastupidiselt pimedusele ja vaikusele, oli taandumas. Siin puu otsas istudes tundis ta end hubasemalt ja tal oli palju soojem, kui kõndides. Ainukeks mureks olid sõrmed, mida külm tagus. Ta proovis põlvedega tüvele surudes end oksal tasakaalus hoida ja tõmbas siis käed varrukatesse. Natuke pusides ning äärepealt tasakaalu kaotades pani ta käed ükshaaval jopesse, rinna vastu. Ta nõjatus vastu tüve ning tundis, kuidas soojus valgub läbi keha külmast tuimunud sõrmedesse. Nii oli hea!

Mehe ninna tungis põlenud paberi ving. Ta vaatas alla, sinna, kuhu ta enda arvates oli vihiku jäänused visanud. Ent ei näinud midagi. Vihik oli kustunud, muutunud õrnaks söeks, mis puudutusel laiali pudeneb. „Kellele see vihik kuulus?“ mõtles mees: „kas Anule? Või Märdile? Kellelegi teisele?“ Ta ei teadnud. Nii palju kui ta ka pigistas mälu, otsides mõnd värvilist killukest, milles oleks jäädvustunud pisemgi juhtlõng, ei suutnud ta meenutada, kelle vihiku oli ta viimasena kotist välja võtnud. Kas vihik oli raske või kerge? Kui oli kerge, siis kuulus see kindlasti Märdile, sest poiss tiris alataasa vihikutest lehti välja, mida ta vajas muuks otstarbeks. Mees tahtis lavastada seda hetke, kui ta oli vihikut käes hoidnud, ning liigutas sõrmed samasse asendisse, lootes tajuda umbes vihiku raskust; ent sõrmed olid ikka veel tuimad ja ta ettevõtmisest ei tulnud midagi välja.

Kas oligi neil vihikutel enam tähtsust? Neist oli järel vaid must tuhk valgel lumel, ja neid ei saanud enam parandada. Mis kord põletatud, see on jäädavalt kadunud. Ta mõtles heldinult, kuidas lapsed nendesse vihikutesse hoolikalt oma äsja kogutud tarkusi kirja panid ja tema rõõmustamiseks vaeva nägid. Ja nüüd neid vihikuid enam

polnud, kogu laste mõõtmatu vaev osutus asjatuks. Kogu tarkus põles tema käe läbi. Ja mille nimel – et tema pääseks huntide käest terve nahaga. Ta oli nõrk, tarbetu inimene, kes poleks üldse pidanud siia maailma sündima.

Miks ta nii tegi? Kas tal tõesti pole südant sees? Ta tundis esile kerkivatest küsimustest üha suurenevat rahutust ja häbi. Need samad armetud käed, mis praegu rinna vastu liibudes alandlikult sooja kerjasid, süütasid vihikud põlema. Ta punastas ning äng kasvas. „Mida ma ütlen lastele?“ Selle õudusttekitava küsimuse juures võdistas mees õlgu ning tundis laste ees surmast jubedamat hirmu.

Kairi sünnipäev, millele ta oli hiljaks jäämas või juba jäänud, kaotas ta silmis igasuguse tähtsuse. Kairi muutus talle isegi vastumeelseks. Oli ju tema neetud sünnipäev kõiges juhtunud süüdi! Miks Kairi ta üldse oma tobedale sünnipäevale kutsus? Kas Kairi irvitas ta üle? Äkki see oli mingi tobe nali?

Ta ohkas vaikselt ja soovis nutta. Mehe suu kõverduis, kuid pisarad ei tulnud. Ta oli kannatlik, näol õõvastav grimass, õlad vabisemas. Ta oodas vabastavat avanemist sisemuses. Aga nutt, mida ta hetkel hädasti vajas, tõrkus ja keeldus hingesopist väljumast.

Isegi keskkoolis õpetades ei kandnud ta kordagi südamel nõnda rasket koorimat nagu täna. Mida ta ütleb lastele, kui nad küsivad etteütluste hindeid? Ja lapsevanemad. Ta jääb naerualuseks, põlguse objektiks. Ja Anu, kes alles õpib kirjutama, joonistades õpetaja meeleheaks, keel huulte vahelt väljas ja silmis tegemisrõõm. Kuidas ta vaatab Anule silmadesse, kui too saab teada, et õpetaja põletas tema rohkete värviliste joonistustega kaunistatud vihiku tuhaks?

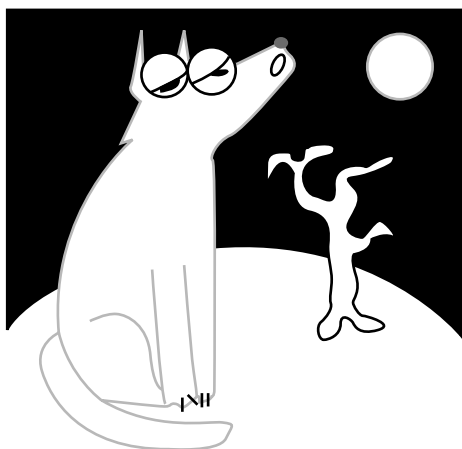
Nõrgad inimesed saavad alati karistada. Tema oli nõrk, teenides sellega oma karistused täiesti ära! Tegelikult - kogu ta elu oli üks suur karistus. Ebaõiglusest hoolimata kannatas mees talle määratud piitsahoope väärilt ning tõusis uuesti jalule, et mõne aja pärast taas saatuse kohtupinki sattuda.

Ta oli poksikott, mis abitult mõnes jõusaalis ripub ja mida inimesed raevu vabastamiseks või oskuste arendamiseks meelsasti peksavad. Esialgu on poksikott kõvem kui paljude rusikad ja mitte kõik ei julge ligi astuda ja võimeid proovile panna, haiget saada kartes. Ent ajapikku, pärast julgete ja tugevate inimeste lugematuid hoope, poksikott pehmeneb ja siis astuvad ligi ka need, kes kartsid konte murda, ning löökide arv kasvab seda enam, mida enam seda taotakse. Aastate pärast kaotab poksikott esialgse kuju ning nahk hakkab rebenema ja sisemus pikkamööda pudenenema. Kott visatakse minema.

Kuigi tal vahel vedas, nagu ta ise huntide käest pääsedes oli täheldanud, varjutas siiski suuremat osa ta ettevõtmistest ebaõnn, mis väsimatu kaaslasena talle kõikjale järgnes. Mehele näis, et ebaõnn, mis ei püüdnudki ennast enam teiste inimeste rumaluse ja juhuslike sündmuste taha peita, töötas alati sama stsenaariumi järgi.

Kõigepealt lasi ta mehel tunda, et ta elu on hakanud ülesmäge minema ja ta seisab paradiisi lävel. Seejärel asetaski ta mehe tee väikese kergesti ületatava takistuse, millest mees vaevata üle astus, näol kerge imestus. Jätkanud mõnda aega teed hea elu

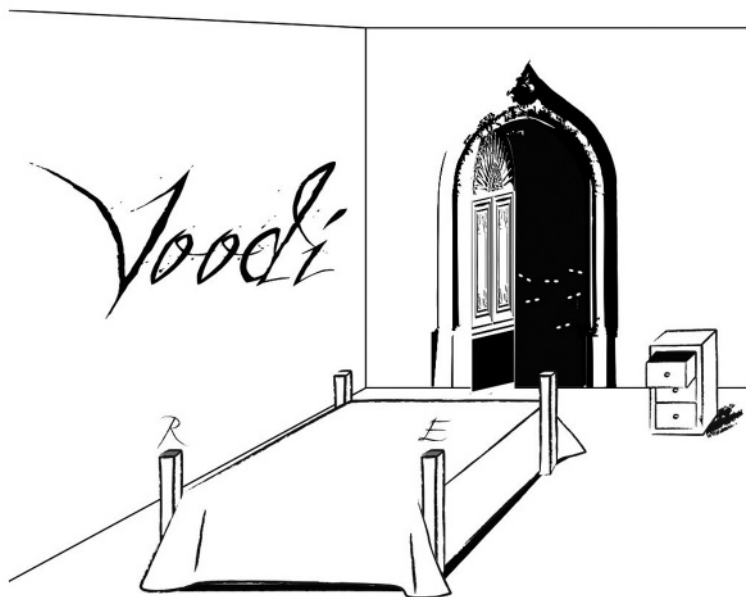
poole, kerkis esile uus, suurem tõkke, mille salakaval ebaõnn oli tema jaoks valmistanud. Katsumuseküngas, mis ei-tea-kust oli ilmunud, näis olevat madal ja kergesti ületatav ning mees ei kurvastanud. Ent poolel teel tippu ilmwnes, et kwünkahari on siiski kõrgemal kui ta oli arvestanud. Mida kõrgemale ta rühkis, seda järsemaks nõlv muutus, ja viimaks, tipp käeulatuses, libastus ta jalg ning mees veeres nõlvast alla ja jäi jõuetult jalamile lebama.

Raamat MSN-i kaasabil

Eia Uuel ja Robert Nappil valmis ühistööna romaan „Voodi. Veretult kaheks kistud“, mille kirjutamisel oli peamiselt abiks MSN messenger. Raamat jõuab lugejateni lähitulevikus. Autorite sõnul on seda väga raske klassifitseerida. Eelkõige seetõttu, et tänaseni pole sellist kirjutamismoodust veel kasutatud. Teos põhineb duaalsusel - ühtegi inimest ei ole kunagi vaid üks ning ühtegi nähtust/olu ei saa kaks inimest näha/tunda ühtmoodi ega sama inimene kahel korral samamoodi.

Kuidas toimub kirjutamine kahekesi? Millest raamat räägib? Sellest annavad autorid ülevaate MSN-vestluse kaudu.

E:

Mis minu jaoks on selles kõige imelisem, see on ausus. Tõesti. Üksi kirjutades on mingi teadmine sellest, kuhu lugu edasi läheb. Kui kirjutad kaks tegelast omavahel rääkima, oskad mingil määral ette näha, mida üks teise jutu peale vastab. Kahekesi kirjutades ei ole algust, lõppu ega ideekäsitlust sel viisil, et lepiksime enne kokku, et nüüd selles vestluses läheme riidu või kindlasti peab siinkohal rääkima ühest või teisest teemast.

R:

Kogu lugu on suuresti tekkinud läheb-nagu-läheb meetodil. Pole kindlat teemaarendust, ainult kaks inimest, kelle kokkupuutumatus maailmas lugu areneb. Mõlema igapäev kuulub temale endale ja raamat tekib emotsioonidest, mis katab seda ajendanud tõelisuse. Õhuloss, kus valitsevad imaginaarsed kuningad ja kuningannad, kes pole kunagi kohtunud ja kes kunagi ei ärka samade inimestena.

E:

Kuna kõik saab lükke kõigest muust, on dialoogid Vkk's („Voodi. Veretult kaheks kistud“) väga olulisel kohal. Olles eri kohtades ja isegi enamasti eri riikides, ütleme viimased sõnad ja oleme keegi teised kusagil mujal. Ja tõesti unustades ja tundes ja vihas ja meeleheites. Ja see töötab. Looming on ju igatpidi jagamine. Kas kellelegi või kellegagi.

R:

Samas on palju sisemisi asju, mida lihtsalt ei saa dialoogi vormis teisele inimesele öelda. Sest sa lihtsalt ei taha vastust ega arvamust ega ka selle välja ütlemist ja ära jalutamist või nurka vaatama jäämist. Sa tahad seda ainult endale öelda, endamisi.

Vkk on kindlasti arenguteos. Tema algus ja lõpp on eri kohtadel ja tulenevad alati mööduvast eilsest päevast. Ja eilne on alati just saabuv ja uskumatult kiire.

E:

Ja käest kinni on raskem joosta kui üksi. Aeglasem. Üksi kogud sa oma killud kokku ja saad sellega ühele poole, endaga ühele poole. Oled selle sees. Kahena on vaja kaks inimest kokku koguda. Kes peavad natukenegi olema sel antud hetkel ühes kohas, emotsionaalselt. Et alustada, et öelda: „Hästi, tänan küsimast,“ ja sealt laskuda.

R:

Eia, peaksime äkki veidi raamatu sisu ka tutvustama?

E:

Mm... Sa kohe jõuad sinna. Enne tahaksin lisada, et p2p-tüüpi leiutised, liinil vestlemised on lasknud meil seda teha igasuguste distantside tagant. Ja telefon on tohutult kasulik valge leht, millesse luua, kui ei ole parajasti sobilik nahkkaantega kausta ja sulge välja võtta. Et kirjanduslikku dialoogi võib pidada ka arvutist kaugel, üks peol ja teine rannas näiteks. Sisu nüüd.

R:

See on äärmiselt lühidalt praegu. Kaks karakterit: Edeena ja Rohan. Lugu kestab ühest sügisest tuleva kevadeni ja toob välja üheaegselt, kuid erinevatest vaatepunktidest jälgitud sarnaseid maailmavaatelisi probleeme. Välja joonistuvad nii suhtluse vastandlikkus kui vahel ka arusaamade samasus, mille kompromissidest areneb argumenteeritud tulem, mis igapäevaelus ehitab maailma nii individuaalses kui ka üldsotsiaalsetes aspektides. Tahad täpsemaks minna, Eia?

E:

Raamatus väljendub peategelaste tegevus üheaegselt. Kahe karakteri elule põhinevalt põimub kokku üks lugu. Ühtaegu toimub nii üksteise arendamine kui ka terav vastandumine. Mõlemal peategelasel on sama elueesmärk, lihtsalt rajad selleni on erinevad ja nende radade ristumine loob olukordi, mis mõlemat karakterit arendavad ja muudavad. Iga peatükk lõpeb, kui üks peategelastest uinub.

R:

Aitab vist esimeseks ampsuks küll. Närimist jagub. Ahjaa – ma räägin veel mõne sõnaga meie koduleheküljest, mis on tänaseks arenenud täiesti iseseisvaks teoseks. Pange tähele - see täiustub pikkamööda veel ja aina edasi! On lugusid, mis ei lõpe kunagi ja see veebikeskkond on üks neist. Esmalt annab see katkilöödud pilgu raamatu sisusse. Ta ei paku mingeid seletusi ega põhjendusi vaid eksisteerib kui asi iseeneses ja kindlasti seletub lõplikult lahti lugeja jaoks alles siis, kui raamat on läbi loetud. Kodulehekülge saab näha aadressil: www.purpurmust.org

E:

p2p vestluste kohta veel seda, et raamat algas sellest, kui me esimest korda liinil rääkisime. Ja kuna kirjutamise ajal olime enamasti erinevates riikides, on suurem osa Vkk arenemistest toimunud elektroonselt. Uued tegelased, võimalused, kontseptsioonid. Otsisime netist kohti, kuhu kirjutama minna ja läksime.

Ma ei tea, Robert, kuidas sinuga on, aga mul oli alguses hetketi natukene raske. Mõlemal oli mingisugune arusaam või visioon sellest, kes on tegelased, milles lugu seisneb ja mis on interaktsiooni keskmeks. Aga ühel hetkel hakkas lihtsalt jooksma! Mõlema iga uus idee, isegi

absurdselt teise teemasse kuuluv, sulandus õigeks ja kasvas. Nagu see suhte tagamaa ja roostes toru ja ülespoole liikumine ja algusse kandumine...

R:

Et lugejale tagamaad seletada, siis ühel õöl me istusime tühjas ruumis nurka maha ja mõtlesime raamatu sisu välja. Teadsime, kust asi algama peab ja millega lõppeb. Sealt läks asi omasoodu edasi ja oli alguses loomulikult veidi segadusttekitav. Ma ei tea, kuidas Eia, sinuga on, aga mina võtsin kohe alguses kõike seda mänguliselt ja lasin lool eneses kasvada ja mind temaks muuta. Temana pean ma silmas ühte peategelastest siis. Mingil momendil rollid vahetusid ja tema hakkas hoopis mind kirjutama ja kogu protsess võttis huvitava pöörde. On olnud hulganisti hetki, kus minu käed on kirjutanud midagi, milleni mu mõte alles üle lugedes järgi jõuab... Ja siis mingil hetkel hakkas areng nii kiiresti galopeerima, et algus vajus vankrist maha ja lõpupoole tuli see täielikult teiseks kirjutada. Peaga pole mõtet jalalaba rünnata. Seepärast kujuneski välja, et just seda sai tehtud. Mõte oli teose sünnil niivõrd absurdne, et seda oli lihtsalt algul raske tõsiselt võtta.

E:

Jah, ma tean, mida sa mõtled. Oli küll. Esimestel kordadel oli hirmuäratav. Natukene nagu vaimude väljakutsumine – et pahaaimamatult mängid kellegi pidžaamapeol taldriku, küünla, peegli ja millega iganes, ent pärast jääb surnu kaasa jõlkuma. Minu arusaam Edeenast oli hoopis teine kuni ta hakkas diktaatoriks ja mind oma reeglitesse surus. Aga nii oli, ilustamata. Kas enda mõttejõul, ei ole oluline. Ta elaaab.

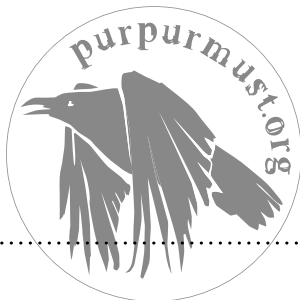
R:

Vkk on nagu lina, mis vahel langeb maailma peale ja kõik toonid ära moonutab. Vkk on nagu katkine häälest ära klaver, mis mängib nii ilusti valesti. Vkk on minevik. Vkk ei ole minevik. Vkk näeb kollaselt silmapupillide tagumise poolega läbi kuklanaha. Vkk on magus koobas, kuhu õhtuti pugeda - seda kõike on vkk mulle. Kindlasti on ta lõputu ja ammu läbi ning pidevalt taasärkav. Eile oli aastaid tagasi ja on unustatud, sest täna on niipalju tugevam. Aga oluline on siinkohal, et ilma eilseta poleks täna. Ja et see, mis ma praegu ütlen, on homme kõik sulaselge vale. Ma valetan jälle homme. Eilsest-tänaest ja homsest. Ma jätkan.

E:

Ma lõpetan.

R:

Ma räägin raamatust tegelikult / Ats Parve

mihkel samarüütel
 "evol"
 bookmill 2003

"nad närivad puhtaks isegi pöudse maa ma ütlesin okei mida iganes."

aaaahh! sa meeldid! mulle nii hullult! ats.

nägin sind esimest korda sa olid nii ilus ilus punane punane ja nii hästi lõhnav. nägin kaugelt ja veel ei julenud mitte tahta endale päriseks. liig mis liig.

laskusin su kõrvale nuusutasin su nahka. sina. sa lõhnad nii hästi. tõmbasin su enda vastu.

sa ohkasid läbi une. soe keha sulas mu külge. tundsin kuidas süda tuksus mu käe all. ma jään magama su kõrvale ma ei mõtle midagi kõik on hästi kõik on ilus ma tahan armastada sind. sulgesin silmad soe keha õõ liikus edasi. uni uni. mujal olla ei saa. mõtles mihkel ja üks teine ka.

nägin sind teist korda ja see polnud enam mitte juhuslikult kuigi ma seda endale väita püüdsin. ja sa olid veel punasem punasem ilusam ilusam

ma ei taha sind elu seeski läbi lugeda. vaikides oled sa päris. onju onju sa oled ilus ilus punane punane. nii hea

seitse tuhat kiili plahvatavad tiibade põledes chaneli-pöösast aaaõhku! ma astusin sulle sammu lähemale aga ei ei ma julenud sind katsuda. liig mis liig. liig suur liig. aga ma tean, et sa pead olema inetu, kuskilt otsast vähemalt. sa pead! siis oleks meil midagi ühist. aga ei ma ei taha seda teada. su lõhn tapab mu haisu ja ma saan lõhnavaks ja kogu maailm on puhas ja lõhnav! ma tõesti ei tea. sa oled täiesti uus ma pole sind varem kohanud mitte ühelgi kujul. ma ei julge su sisse vaadata sest ma pritsiks su heale okset ja rooja

ja sa muutuks osaks minust. vastik.

nägin sind kolmandat korda ja sa vaatasid mulle esimest korda otsa ja kõik mu hais voolas vastu maad puruks. mis must üldse alles jäi ma ei tea. ja millega ma su üldse ära ostsingi ma ei kujuta ette. ma arvan et keegi kinkis su mulle, kes see idioot olla võis ma tõesti ei tea. ma juba kardan ja panen su kiiresti varju et kellegi pilk sind ära ei määriks või see idioot aru ei saaks kui idioot ta on ja sind mu käest tagasi ei võtaks. segadus segadus. mina ja sina. ega sa ei

muutu nüüd ega iialgi ega ju? ma nii kardan, aga.

suudlesin sind esimest korda seal kus olid seitse kuldnokka ja kuskil nende pesa. ma ei oska seda pare-mini kirjeldada.

ffaaaaaaakkk! kuradi haige! lits! keera oma! odav perse! siiapoole! et ma näeks kuhu ma oma!... El El! ma tapan su tuhat /veri/ korda niitjaga /veri/ näkku vait vārdjas /veri/ jää vait ma ei taha sind traaaahh! ... El El El!!! uni uni! mujal olla ei saa. ei

see ei tulnud ju su seest, ma pean mõtlema. see on ju kuidagimoodi ilus on ju on ju. pankurid ja roimarid, kuidas te teda näha saite. miks!! sa lõhnad sa lõhnad ikka veel. hais ei tõuse musse tagasi!

ma ei taha sind elu seeski läbi lugeda. ma näeks ju vaid su kõrvalsoppidesse talletunud rõvedusi, onju, neid mis on tulnud mujalt maailmast onju. vaikides oled sa päris. onju onju sa oled ilus ilus punane punane. nii hea.

Funktsionaalsed inimesed lõhuvad reaalsust / Jim Ashilevi

Sass Henno

„Elu algab täna“

Eesti Päevalehe Kirjastus 2006

Robert McKee kirjutas kirjanike kohta, et neil võib olla kahte sorti annet: esimene ja levinum on kirja-sõna valdamise anne, teine ja haruldasem on loo jutustamise anne. „Elu algab täna“ lugu liigub kergelt oma algusest algusesse, romaani tuules on kuulda sosinat tähtsaimast inimeses ja elus, tekst on sorav, täpne, naturaalne ja truu oma jutustaja häälele. Aga miks ma peaksin seda ütleva? See on nii elementaarne ja kui ma seda rida jätkaksin, muutuks ka see arvustus kiituskleepekate kollaažiks. *„Fast-paced, richly imaginative & unputdownable.“*

Eelnevast võis jääda mulje, et ma pean soravust, täpsust ja teisi häid omadusi just Henno puhul elementaarseks, aga ei. Lihtsalt, lood peaksidki olema head, sest milleks neid muidu trükkida? Henno puhul on elementaarne see, et ta on andekas, kuid loomaks midagi head, tuleb oma andekust pesta-keeta-pigistada-segada loomise protsessis. Ilmselgelt. Kirjutada endal silmad peast, mõtted eetrisse. Eeldada, et Henno lood tekivad võluvas „lāpakas, lāpakas, keeda, kirjuta“ tüüpi lihtsuses, oleks vāär. Ainult autor teab, kui vähe või palju ta ennast kirjutamise käigus mutileeris. Ent 2002. aastal valminud ja 2006. aastaks siledaks lihvitud „Elu algab täna“ on hea raamat. Lāikiva ja voolujoonelisena lendab see lugejast läbi nagu fantoomkuul. Kuidagimoodi oled sa haavatud, kuigi nāed terve vālja. Ihu on imelik.

„Elu algab täna“ kaalub vāhem kui „Mina olin siin“, mitte fūüsilises mõttes. Kui „M.O.S.“ on külm metall, siis „E.A.T.“ on soe pehme plastik, fūüsilises mõttes. Ometi tundub „E.A.T.“ mõneti (vaidlustatavalt, nagu ikka) ohtlikumana, kui „M.O.S.“. Kuigi viimases kraabivad karakterid maailma põhja, on „E.A.T.“ nukulik-positivistlik pinnapealsus hirmsam – ma ei tea, kas neid tegelasi saab enam pāasta. „M.O.S.“-i Rass on pāastetud, sest temal on viha ja kirg, mis teda rajal hoiavad. „E.A.T.“ jutustajal ei tule hiljem oma nimigi meelde ja sisemine vaakum kaebleb, samas ei tahagi enam tāidetud saada; jāānud on vaid potentsiaal visuaalsele āgedusele.

Oma tekstitehnilises veetlevuses ja ladususes võib see lugu haarata kaasa nagu ūheōōsuhte kaaslane. Tehtaks Hesse „Stepihundi“ põhjal suvine popplugu, mis teadvustamata jalanōksutuste saatel meelde salvestub, sarnaneks teadvustatud jāreltundmus hetkedega Henno „E.A.T.“-st. Meelelahutus, nagu salaja kotkteili sisse peidetud uimasti. Kes olid need karakterid? Elastsed, funktsionaalsed ja silikoonist, nagu androidid, nad tulid oma arengukavaga sūsteemikestes hāsti toime. Elamine kui kohustuslik toiming, surm kui viimane teenus. Nad on naljakad ja nad ei ole. Nad on ja neid ei ole.

Henno on vōimeline nāgema suurt pilti, ūhiskonna arhitektuuri joonestatud plaane. Romaan

„Elu algab täna“ on hea raamat. Läikiva ja voolujoonelisena lendab see lugejast läbi nagu fantoomkuul. Kuidagimoodi oled sa haavatud, kuigi näed terve välja. Ihu on imelik.

kerkib aeg-ajalt oma karakteritest kõrgemale, et mahutada enesesse rohkem kihte, korruseid täis liibuvaid ja ristuvaid elusaatusi ja mõttekaid olemisi keset mõttetust ning maandudes siis tagasi oma karakteritele järele, püüab nad valgustusretkel sammupealt kinni. Ainult aega on jäänud vähemaks. See on me endi kujundatud maailm, ütleb jutustaja. Sulle meeldib nii mõelda, ütlen mina.

Aga „E.A.T.“ karakterid on Henno belletristilises universumis privilegeeritud seisus – neil on vabadus olla lähedalt süüdimatud, filmistsenaariumi lõpu moodi romantilised. Henno ei külmeta neid jäiga reaalsusega kahvatuks, vaid esitab eksistentsiaalset seisu ja selle variatsioone restoranimenüüs. Jutustaja piidleb isukalt. Kas ta valib selle, mida ta tahab või selle, mida ta vajab? Ta valib selle, mis teda kauem elus hoiab. Miks elama peab, ei tea, õige küsimus pole „miks“ vaid „kuidas?“. Tema teab, kuidas. Surmakuulutuste poeesia generaator Andreas Kalda teab paremini. Eneseteadlik prostituut Helena teab veel paremini. Väike Merike saab hakkama, sest Andreas on tugev. Samal ajal vee all: jutustaja on neetud mänglev toretsev müügipoiss, kes on peagi

määratud enda fassaadi alla vaatama, vaba visioonäär Andreas on peenistpidi maailma külge seotud, Helena on tundeist tühjaks pleekinud või, vastupidi, kõrgemat liiki inimene ja Merike on kaduv, nagu udusulg. Nad tunnevad, et nad on tõeliselt elus, et

nad on tõeliselt nemad, kui midagi traagilist juhtub. Muu aeg on lihtsalt vaheaeg, vabakäigul kulgemine. Ja see on jälestusttekitav, ilus. On ilus, et romaani esimese lause unisel pühapäeva pärastlõunal lendab kuldkollane Honda HRV kommipoe aknast komeedina sisse. Ilusam, kui lihtsalt teke. Sündides ei tea me midagi. Uuestisünd on oluline. Ka siis, kui kehv inimene sünnib ümber halvaks inimeseks.

Tõsiasjad:

- x) Sass Henno ei ole staar, ta ei erita tähetolmu, vaid kirjutab lugusid.
- x) „Elu algab täna“ paberversioon on parem, kui Interneti oma. Trükitud raamatus sisaldub ka autori järelsõna, mis on kirjutatud nelja aasta kauguses järelvaates.

Päris isiklik ja nagu isiklik / Johanna Ross

Eia Uus
„Kuu külm kuma“
Varrak 2005

Eia Uue romaan „Kuu külm kuma“ kätkeb endas mitut lugu. Mõned neist on olustikulised: üks kirjeldab rahulik-meelisklevas toonis Tai kaunist loodust ja sealseid inimesi, teine annab asjaliku ülevaate igapäevarutiinist Tai koolis. Sellega astuvad kontrasti isiklikud liinid: maniakaaldepessiivse teismelise hüsteeriline haiguskrõonika ning tema romantiline suhe matemaatikaõpetajaga. Kõik need teemad on võimsad, nii võimsad, et ka omapäi romaan välja kanda, ning kohati kipuvadki nad üksteisest peaaegu täiesti eraldi seisma. Ühendava ja domineeriva jõuna toimib siiski intiimsem osa, ekskursid „hinge sala-paikadesse“.

Pärast põgusatki tutvust ilukirjandusliku teksti analüüsimise võtetega on mulle selgeks saanud, et labane on hakata valjusti arutama selle üle, kas ja kui palju tohib minategelast autoriga samastada. Vaikelt omaette mõtisklemist ei

saa muidugi keegi keelata – ikka tahaks ju teada, kas see või teine pikantne detail ka kirjaniku enda kohta midagi paljastab. Ent mõistes, et suure tõenäosusega veab autor õnnetut analüütikut sellistes asjades kavalasti ninapidi, on targem heietused enda teada jätta. Ometigi hakkasid mind Eia Uue romaani lugedes painama just taolised küsimused.

Õigupoolest ei ole kuigi huvitavat vastust loota pärimisele, kas Eia on siis Mione või mitte. Panen oma pea panti, et „on ja ei ole ka“, ning kuidas saakski asi ilukirjandusliku teksti puhul teisiti olla? Muidugi üks-ühele ei ole (raamatust toimuvad sündmused pole otse autori elust maha vehitud, kõigile mõtteavaldustele ta ilmselt reservatsioonideta alla ei kirjutaks) ja muidugi suuresti on ka (siiski sarnaneb peategelase elukäik kahtlaselt autori omaga,

algmaterjal tundepalangute kirjeldamiseks on usutavasti ammutatud otse elust). Enam-vähem möönab seda autor ka ajakirjandusele antud intervjuudes.

Ent peamiseks painajaks sai natuke vähem positivistliku rõhuga küsimus: kuidas autor oma peategelasse suhtub? Missugune distants nende vahel valitseb? See ei pruugi olla kirjandusanalüüsi seisukohalt sugugi mõistlikum probleemiseade. Kuid kui peategelane õhevil olles kirjeldab oma vaimukustesõda matemaatikaõpetajaga, siis hakkab mind lugejana huvitama, kas autorile kangastub sel hetkel edvistav teismeline plika või tööpoolest tabavate repliikidega vestlev inimene. Kui peategelane pärast läägustest kubiseva lemmetähe läbilugemist tõdeb: näete, armastuskirjad ei pruugi sugugi alati imalad olla, siis hakkab mind huvitama, kas autor selle koha peal muigab portreteeritava üle või õhkab temaga tõsimeeli kaasa. Kõnealuses raamatus jäi see sageli arusaamatuks ja hakkas kripeldama. Niisugust määramatust ei saa otsesõnu puuduseks lugeda, vastupidi, tunduks kohasem seda kiita kui mitmekihilisust, ambivalentsust või midagi muud sama hepikut. Ometi löi selline ebaselgus praegusel puhul mulje pigem retseptisioonihäirest: pea kohal kummitas oht, et ma vaatan täiesti mööda sellest, mida mulle näidata on tahetud.

Muidugi on selge, et raamatu intiimsus on suuresti taotluslik ja teadlikult konstrueeritud. Ühe-seimalt kannavad vastavat sõnumit peatükkide algusse paigutatud fragmendid noore Sylvia Plathi päevikutest. Pihtimuspärane laad on isegi häämas-

*Romaani
küllas
metafoorika ei ole
diivaninurgal
kõõludes ja
seebiooperit
vahtides
pastakast
välja imetud,
vaid see
tööpoolest ütleb
midagi.*

tavalt järjepidev. See ilmneb kas või tegelaste esituses: ei pühendata aega nende kirjeldamisele (võiks ju arvata, et romaanikirjanikul selline kiusatus tekib), vaid neist kõneldakse läbinisti päevikulikul moel kui vanadest tuttavatest, mainides vaid märksõnu ja oma-dusi, mis kirjutaja jaoks kirjutamise hetkel eri-lise tähendusega on (armukese naine on kõige naiselikum, parim sõbranna on lihtsalt täpselt peategelase enda moodi). Nii on tegelased taan-datud pigem funktsioonideks, kellel on täita üks või teine roll „päevikupidaja“ elus. Selle kompenseerib viimane aga iseenese põhjalike kirjeldustega, mis ei hõlma ainult sügavaid tundeid ega ülesmärkimisväärselt vaimukaid mõtte-käike, vaid ka näiteks uusi peohilpe. Nii õnnes-tub romaanil eeskujulikult edasi anda siiras egotripp, mida päevik ehedaimal kujul endast sageli kujutab.

Pihtimuslik laad pakub huvitava sissevaate ka iseenesest klišeepiiril balansseerivasse temaatikasse, nimelt noore naise (õpilase) ja vanema mehe (kasvataja, mentori) armuloosse. Kuigi tänapäev kurdetakse tihti olevat kogu täiega just nimelt teismeliste plikade päralt, võib kirjandusvallas siiski veel pakkuda teatavat uudsust näitamine, et niisugusel puhul on olukorra üle reflekteerima võimeline ka asjaosaline noor neiu.

Raamatu silmahakkav sina-vorm taotleb ilmselt samuti päevikulikku naha-alla-pugemist.

Mõneti sobib see autori lõhestunud isiksuse peegeldusena hulluseraamatusse suurepäraselt. Sina-vorm on kriipiv, ütleb Eia Uus ise. Teisalt intensiivistub kriipimine kohati liialt, minnes üle tüütuks kisaks ja lõpuks nüristudes: raamat poleks otsekui enam dialoogis iseendaga, vaid karjaks sinatades hääle kähedaks minu peale. Tekib tahtmine paluda tal järele jätta.

Et aga raamat ei ole vahest pelgalt päeviku nägu, vaid tõesti midagi päevikulaadset, sunnib kahtlustama tõik, et selle ilukirjanduslikkus kohati liigagi ära kaob. Autor on ka ise mõista andnud, et tema raamat on suisa valusalt paljastuslik. Seeläbi on sinna sattunud palju sellist, mis ei ole lugeja jaoks tähenduslik. Ilukirjanduslikus teoses ei piisa alati laulusõnade tsiteerimisest selleks, et luua uut maailma. Ei piisa alati pelgast tõdemusest, et mingi sündmus või elamus oli peategelase jaoks oluline. Et sellised asjad lugejale midagi ütleksid, tarvitseb neile sageli üht-teist juurde lisada, veidi rohkem välja joonistada struktuure, mis kirjutajale endale võivad seletamatagi selged olla. Kuigi teatud ideaalide järgi ei looda kunsti iial publiku jaoks, vaid ainuüksi sisemisest sunnist, võib lugeja sellisel puhul tunda end võõrkehana autori vaimuilmas.

Samas toob suur isiklikkuse määr kaasa selle, et – paatoslikult väljendudes –, arvestatav osa teose sisust näib tulevat sellest müstilisest kohast, kust „kirjandus tulema peab“. Labaselt

öeldes, romaani küllas metafoorika ei ole diivaninurgal kõõludes ja seebiooperit vahtides pastakast välja imetud, vaid see tõepoolest ütleb midagi. Peaasjalikult ongi see, mis paelub ja veenab, keel. Kohati kõlab see lihtsalt äraütle-mata hästi, näiteks siis, kui midagi tilgub, ilgub ja irvitab. Vahel mängitakse eneseteadlikku ja nautlevat mängu: ühiselamu asukaid kutsutakse pooltüdinult ühiselajateks. Selle kõrval on koha leidnud argine slängilikkus: head asjad on super-super või fantast ja parematel päevadel ei leita põhjust stressata. Selline kooslus ei pruugi

tingimata meeldida ega olla väga elegantne, ent usutavasti kujutab see endast õige adekvaatset, tugevaks tervikuks sulanud läbilõiget varaküpse teismelise keelepildist ja mõtteilmast.

Nii oleks äärmiselt küündimatu anda nõu kirjutamisel olla „kuidagi vähem isiklik“. Küll võiks otse eelmainitud müstilisest kirjanduse lähtekohast pärinevat mõttevoogu veidi kindlakäelise-malt ja halastamatumalt vormida. Kindlalt raa-mis tuleksid ehk säravamalt esile keele rikkus ja mõtte-lennu vahedus.

Midagi tuli. Hinge

Katri Kuusk

Jana Lepik

“Lahtine taevas”

Tuum 2004

Ma ei oska luulest kirjutada. Luule on nii kontsentreeritud, et sellele hiljem kirjeldades rohkem sõnu juurde lisada oleks patt.

Jana Lepiku “Lahtine taevas” on vaiksete kurbade paljulugenud maatudrukute raamat. Nende tüdrukute, kellel ei lähe eriti hästi, kellele meeldivad kurb muusika, filmid ja raamatud. Tšehhov. Jah, Tšehhov meeldib neile kindlasti ka. Nad tahavad Moskvasse ja suurt armastust. Aga tegelikult hoopis naeratavad kui keegi nendega räägib, kuigi tahaks nutma puhkeda.

Teistkordsel lugemisel jääb täiesti teine mulje. Ma näen kohmakat riimimise püüet, mille all kannatab sisu, kuna sõnad on riimi moodustamiseks valitud meelevaidselt. Vabavärsis luuletused mõjuvad hulga paremini ja loomulikult. Näiteks “Kellamäng”. Samuti tekitab küsimusi pidevalt korduv Issanda, koera ja kellegi kalli surnu motiiv.

Miks “Lahtine taevas”? Kellele? Mis mõttes lahti? Taevast ei räägi ükski luuletus, küll aga aken-

dest, lumest ja muudest asjadest. Pigem räägitakse katki ja ära minekust. Taeva minekust? Kui midagi sellest korduvast lugemisest intensiivselt meelde jäi, siis oli see avaluuletus: “Surnuaeda kannan enesega kaasas / mind temaga seovad / kõik sõlmed, silmused ja aasad /...” (lk 4, “Surnuaeda kannan enesega kaasas”). Tundub olevat selle luulekogu hittluuletus. Võib-olla olen seda enne kusagil kuulnud. Vähemalt tunne on selline. Häid luuletusi on muidugi veel: “... Enne vajumist unne” (lk 34), “... Me kõndisime teineteisest paralleelselt mööda” (lk 6), “... Panen akna kinni ja prillid ette” (lk 9), “... Alati kui mõtlen sinule” (lk 23) jne. Pigem küll on igas luuletuses paar rida mis väga muljet avaldab, aga need head kohad vajuvad liigsesse pateetikasse ja meenutavad kohati juubilaridele kirjutatavaid luuletusi, mida kesk-ealised pereemad ja teismelised peretütred omale salmikusse üles kirjutavad. Mulle meeldivad mõne luuletuse ootamatud novellilikud lõpud ja samuti kordused: “panen akna kinni ja prillid ette / mõtlen / mida tähendavad järgmised sõnad: / võrk traataed trellid /

kas seda kuidas näed / teiselpool viinamarju / kuid kui sirutad käed / tunned - võrk traataed trellid..." (lk 9), "Kes lõksutas linki? / Kas surnud armsam seda tegi? / Kes lõksutas linki?" (lk 21).

Jana Lepik meenutab mulle kõiki neid vanu tublisid eesti naisluuletajaid - Alver, Under, Vaarandi, Merilaas, Haava, Koidula... Naise loomuses ongi vist lüüriline ja kurb jutustamis- ja kirjutamisviis ning kihk rääkida Temast, kes parimal juhul on surnud. Siis on armastus ja nutt veenvam ja keegi ei saa enam naist süüdistada naiivsuses ja endale asjade ettekujutamises. Ei, ma ei taha mõnitada naisluuletajaid, nende tundeid, nukrat armastusluulet või surmatemaatikat. Ma isegi olen selliseid tekste kirjutanud (kes ei oleks), tegelikult kordades hullemaid, ja need ära peitnud. Ja muidugi mõistan ma Jana Lepikut ja mulle teeb rõõmu, et ma ei ole ainuke sünge tütarlaps. Kuid mind on jäänud painama, kas see surnu, kellest suurem osa luuletusi räägib, eksisteeris tõelises elus või on ta lihtsalt ilus kujund, mille abil püütakse endale elukogemust ja tundeid juurde valetada.

Segaseks jäävad ka lehekülgede ülaseras olevad "peatüki pealkirjad", sest traditsioonilist sisukorda pole kusagil, tegelikult pole see nii õhukese raamatu puhul vajalikki. Kuid kui mõni peatükk sisaldab ainult ühte luuletust ja vähemalt mina ei suutnud selle nn. peatüki ja sellesse kuuluvate luuletuste vahel mingit sisulist seost leida (v.a "Õnnetuseingel" ja "Kaheteistkümnes lõök", kus on võrreldes ülejäänud luulekoguga süngemad luuletused), siis kas oli neid üldse vaja sinna üles kirjutada, kui nad ei anna juurde kujunduse ega sisu poolest, aga on piisavalt suure kirjaga, et häirida.

Ma ei soovita seda luulekogu rohkem kui üks kord lugeda. Vähemalt ärge tehke seda kunagi ilma sobiva hingeseisundita, liigses lärmis ja iroonilise suhtumisega. Tunne kaob ära ja pärast tundub, et sai lihtsalt aega raisatud.

Kõik raamatuga veedetud aeg oli segadusttekitav, aga hariv. Lugeda ikka võib.

Ma isegi olen selliseid tekste kirjutanud (kes ei oleks), tegelikult kordades hullemaid, ja need ära peitnud. Ja muidugi mõistan ma Jana Lepikut ja mulle teeb rõõmu, et ma ei ole ainuke sünge tütarlaps.

Ühtlasi jutustab / Katri Kuusk

"Jaak Rand ja teisi jutte"

Mart Kangur

Ivar Ravi

Jaak Rand

Elund & Partnerid 2005

"Jaak Rand ja teisi jutte" on ja ühtlasi jutustab. Mõne loo kohta võiks lausa öelda, et jutustab. Tõtt-öelda polegi juba tükk aega lugenud nii kvaliteetse kirjutusviisiga ja ekstaatilise maailmavaatega eesti kirjanike kirjutatud teost. Kogu teos on kui vaimustav elusse viskumine ja selle kõigi algosakeste sees püherdamine, püüe veel viimasel hetkel rõõmust ja segadusest kiljudes ning iga sekundit ära kasutades, kõike maailmas ja elus peituvat korraga tajuda. Vaheldumisi tulevad ülikiired, hingetõmbeta tekkinud, fiktiivsed, ajakirjandust ning ajalugu matkivad tekstid, ärritatud üksiku inimese ja teda ümbritseva vahelise konflikti absurd ning suur muinasjutuline, turbo-unenägu meenutav ja elu ülistav jutustus. Nende vahel on ka rahulikumaid ja mõtlikumaid tekste.

"Jaak Rand..." vihjab kõigele, kõigile, iseen- dale, rohkem ja korraga. Väga täpselt iseloomustab "Jaak Ranna" tekste esimese loo "Sõnahulgused" esi- mene lõik: "Kirjandusantarhia Sõnahulgused tegid ilma Tallinnas 21. sajandi algul, aga muidugi ka kaugemal ja hiljem, lähemal ja varem. See oli enneolematu kett- kirjutamine, võrk, mida Ploompuu kutsus "eksistentsi turvavõrguks", Angel Deleuze-Guattari risoomi duubel-

damiseks mastireaga ja Mets lihtsalt sõnakampsuniks. Midagi sellist pole üheski keeles ja kirjanduses seni sell- eri-petersellina peenart täitnud, ühesõnaga OLNUD...". Ei tahagi tsitaati lõpetada.

Tekstid on nii kiired ja tihedad, nagu ühe inimese jutustus oma viimasest sündmusteküllasest eluetapist teisele inimesele, keda ta kaua aega näinud pole: tekst sõnad ja sisud voolavad üksteisele nii kiiresti järgi ja üks- teisest läbi, et tõenäoliselt pole kõnelejal aega hingata ega sülgegi neelata, ning kuulaja hakkab tõenäoliselt, piisava entusiasmi puudumisel ja info üleküllusest väsinult, igavlema, vihastab või laseb jalga. Vastupi- disel juhul peab ta sellel jutu enda seest sama kiirelt läbi laskma ning vaimustuma samamoodi kui kõneleja. Neid lugusid lugedes on viimane variant tõenäolisem, väsidest saab raamatu kergelt käest panna. Kuigi ei taha. Tahaks selle samamoodi hingamata läbi lugeda "... põrandal, voodis, pliidi ees, tänaval, bussis, presidendi vastuvõtul, peldikus, operatsioonisaalis, Keres, purjus, kõhus, silmis, riides, mõttes, välismaal, transis, arvutis, Landsbergis, vaikus, südameis - kus iganes töötab seesütlev kääne." (lk 9, "Sõnahulgused")

"Jaak Rand ja teisi jutte" mängib sõnadega, leides igale sõnale ootamatu assotsatsiooni: "...me lõime telgid üles. Nad ronisid alla tagasi, aga me lõime nad jälle üles, nad hiilisid ringiga, aga me tabasime nad teolt, kelle nad üheainsa telgivaia eest olid palganud, ja astusime ta puruks." (lk 42, "Kaheksakesi") Seosed saavad nii loomulikult ning ootamatult, et mõni lause tuleb enne mitu korda üle lugeda, enne kui kõik nüansid kohale jõuavad. Teos muidugi võidab sellest palju.

Ma julgen öelda, et "Jaak Rand ja teisi jutte" on tänapäeva haritud noorte hästi teadvustatud ja kirjutatud alateadvus. Kõigepealt meenuvad Daniil Harms, Mehis Heinsaar ja Gabriel Garcia Marquez ("Kalasupi hais oli linnas juba mitmendat päeva..." (lk 73, "...-...") - kas ei meenuta see kõiki G. Garcia Marquezi teoseid ja Anar'i "Kontakti"?). Lugemise edenedes tekivad aga neile lisaks ka seosed vendade Strugatskite, Kafka ja Ristikiviga, õunapuulik ja hvostovlik flirtimine keeruliste terminite ja tähtsate asjadega, nagu Jeesus, filosoofia, füüsika ja surm(tundub, et nüüd said kogemata kõik mu lemmikud kirja ja sellega ka minu suhtumine teosesse). Eelpool mainitud kirjaniikele, absurdile, sürrealismile (üldse kõikvõimalikele ismidele), populaarteaduslikule ja filosoofilisele kirjandusele viitamine ja selle parodeerimine samal ajal, näitab hästi meie kultuuri ja ajaloo tunnetust ning sellesse pärandisse suhtumist. Teisest küljest on

"Jaak Rand ja teisi jutte" ka grafomaani kurb ja paratamatu väljaheide, mida kirjutaja isegi kahetsusega õigustab: "...sulepead pole kerge pidurdada. Pealegi olen ju proovinud, tuhandeid kordi..." (lk 60, "Lühikokkuvõte"). Enda kirjutamisviise seletab ja õigustab ka lugu "Kahtlane subjekt" (lk 109).

Tundub, et peale pikki aastaid külma ja askeetlikku kirjandust, hakkab Eestis tekkima uus vohav, maagilisest realismist ning sürrealismist mõjutatud fantastiline järelmodernistlik kirjandus, mille otsa tegi mõned aastad tagasi lahti Mehis Heinsaar. Aga ma ei usu, et need tekstid läheksid peale massidele. Nn normaalsel inimesel on neid natuke raske lugeda. Omadussõnu ja kirjeldusi on selleks segadustekitavalt palju, mõned mõttekäigud liiga keerulised ning vihjatakse isikutele, sündmustele ja nähtustele, millest tavaline keskhariidusega tööline kuulnud ei ole. "Jaak Rand ja teisi jutte" ei ole kopitanud nõme raamat, kirjandus, novellid, tekstid, sõnad ega kõik need asjad, mis ta pealiskaudse visuaalse vaatamise järgi võiks vabalt olla. "Jaak Rand..." on plahvatus, muusika, elektronide liikumine ümber aatomi tuuma, surmaeelne kõike mäletav ja haarav karje, seemnepurske hetk, kaua aega taltsutatud ja tagasihoitud ning nüüd kohe vallanduv pissihäda ja nälg. See tekstide kogumik on niisama hämmastavalt ning samas loomulikult külluslik kui elu.

Tõtt-öelda polegi juba tükk aega lugenud nii kvaliteetse kirjutusviisiga ja ekstaatilise maailmavaatega eesti kirjanike kirjutatud teost. Kogu teos on kui vaimustav elusse viskumine ja selle kõigi algosakeste sees püherdamine.

“Eesti graafilised novellid/poemid ‘00 aastate algusest.” / Andreas Trossek

15.-16. juulil 2006 toimus Tartus, aadressil Kompanii tänav 3/5 Rael Artel Gallery: Non-Profit Project Space’is ekspositsioon, mis tutvustas esmakordselt noorte eesti kunstnike originaalkoomikseid “kustinäituse” formaadis.

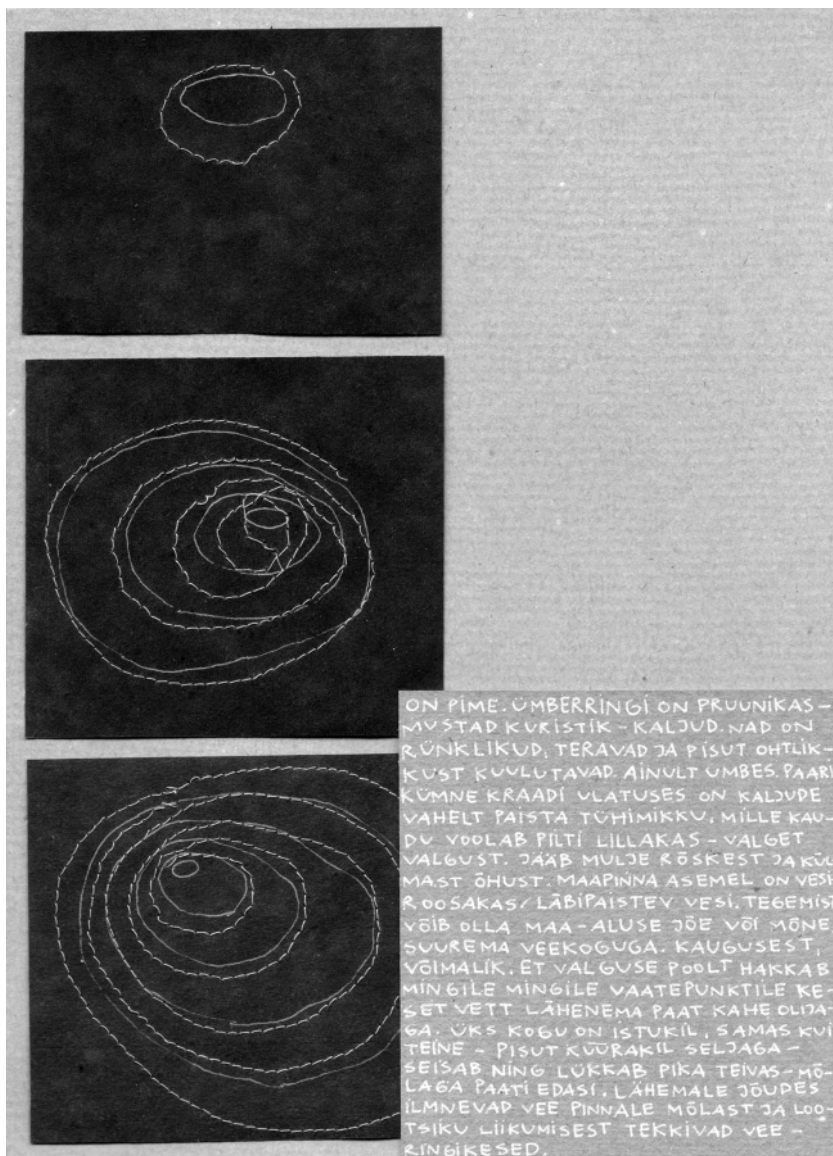
Osalt seetõttu toimus üritus, et tõestada nn kunstkoomiksi eksisteerimist ka Eesti-suguses väikeriigis, ent ühtlasi seepärast, et tõmmata tähelepanu vajadusele avaldada sääraseid materjale viimaks ka trükipaberil. Autoripositsioonilt pretensioonikate ja vaieldamatult kunstipäraste ning kvaliteetsete piltjutustuste vormistamist harjumuspärasesse paberpublikatsiooni formaati takistaks Eestis praegusel hetkel vaid säärase projekti küsimärgiga rahastamine, kuid mitte tegijate ja huviliste puudus. Vaid kahepäevaseks kokku surutud alternatiivnäituse arvestatav külastatavus siinse publiku huvi olemasolu ilmekalt ka tõestas. Uudistajaid oli rohkem kui “keskmisel” kunstinäitusel – ja seda ei jäetud märkimata ka väljapaneku retseptsioonis ajakirjanduses.

Kuraatoritena tegutsenud Joonas Sildre ja Andreas Trossek olid kokku kogunud tegijaid peamiselt 2000. aastal asutatud võrgusaidilt “KOO MIKS.EE” (www.hot.ee/koomiks), ent neile lisandus näituse ligi aastase ettevalmistusperioodi jooksul üllatuslikult palju “uusi” nimesid. Sõltumatu kuraatorina tegutseva Rael Arteli nõusolekul “hõivasid” eesti koomiksid niisiis juulikuu keskel kaheks päevaks Tartu linnaraamatukogu keldris asuva näitusepinna, et tuua “põranda alt välja” (sic!) valitud töönäiteid üheksalt autorilt või “loominguliselt ühenduselt”. Sümbolises mõttes poleks olnud paremat kohaspetsiifilist ruumi sellisele näitusele kui ühe raamatukogu kelder, sest ka graafilised piltjutustused on vaadeldavad vaid ühe vooluna Kirjanduse mitmetest allhoovustest. Kokku oli eksponeerimisel materjali, mis värvitrukkis koomiksi-

raamatuna moodustaks enam kui 70 lehekülge. Klišeedest pungil kommertstoodangu asemel olid vaatamiseks väljas aga hoopis isiklikud jutustused ja personaalsed teekonnad, mis samas ei mõjunud oma suhtelisele “alternatiivsusele” vaatamata sugugi publikuvaenulikult. Seetõttu tundus loogiline mõte ekspositsiooni veelgi laiendada ja pikemalt eksponeerituna korrata – ning juba 2006. aasta sügistalvel ongi Tartus plaanis veelgi laiadiapasoonilisem ülevaade kaasaegsest eesti autorikoomiksist.

Teatavasti ei ole koomiksiformaat kunstimaailmas eriti levinud, kuna paikneb meediumina isikupäratu massitoodangu libedal jääl, mille imago kannatab lisaks tugeva infantiilsuspitseri all. Koomiksiformaadis töötav kunstnik ei saa ka Eestis kunagi loota samale tunnustusele kui maali-, video-, installatsiooni- või fotokunstnik, kelle pelk meediumivalik garanteerib nende loomingu liigitumise “kunsti” näiliselt kõikelubava kategooria alla. Samas teame väga hästi situatsioone, mil pilt ei edasta kaugeltki seda tuhandet sõna, mida vaja, ja sõnad üksinda on liiga konkreetsed, et rääkida selles spetsiifilises “kunstikeeles”.

On väheteatud tõik, et siinmail siiski tegutseb kunstnikke, kes end just sel moel – pildilises narratiivsuses – väljendavad. Seejuures on mõned neist (Veiko Tammjärv, Joonas Sildre) erialaselt tunnustatud juba kunst-koomiksi ringkondades muus maailmas – ühes paljudest rahvusvahelistest subkultuuridest kaasaegses popkul-tuuris –, kuid kohalikus kontekstis üsna tundmatud. Seda “viga” näitusetegevusega parandada üritataksegi.

Kristel

Maamägi/

20.07.1986/ Rakvere

Alates 2003 Tartu
Kunstikool,
kunstiline kujunda-
mine

Osaleb näitusel

tööga: Pealkirjastamata
tehniliselt eksperimen-
taalne mitmevärviline
autorikoomiks, mis
teostatud
Jaak Tombergi
kirjutatud nimetu
novelli teksti põhjal;
kasutatud tehnikaks
joonistus ja papi- ning
paberiväljalõiked, mida
on kombineeritud tikan-
diga; eksponeeritud 21
originaaleksemplari ehk
nn. ömmeldud koomiksi
lehekülge

morgen/ 19.06.1982 / Tallinn

2000-2005 Eesti Kunstiakadeemia, graafika BA;
töö disainerina

Näitused Alates 2002 esinenud mitmetel, peamiselt
graafikaalastel näitustel nii Eestis kui välismaal

Muu Alates 2005 kunstitoimetaja-kujundaja noorte
kirjandus-ajakirjas "Värske Rõhk" (www.v2rsker6hk.ee)

Osaleb näitusel **tööga:** "Mister New Age", viiepildiline
animatsioonilik lühilugu mustvalges digitrükis

Elina Sildre / 17.07.1980/ Tartu

1999-2003 Eesti Kunstiakadeemia, graafiline disain (diplom); töö illustraatorina

Näitused 2005 Poola koomiksfestival TSK2, Gdansk. Rahvusvaheline koomiksinäitus

Trükised 2001-2002 erinevad lühikoomiksid väljaannetes "Õpilasleht" ja "Täheke" 2005 Kogumik "Christian Comics 2005", USA. Lühikoomiks "My Life"

Osaleb näitusel tööga: "Ma sulle kirjutan" (E-kirjad Kristiina Kiik); joonistus; arvutis järeletöötuse läbinud üheleheküljelised lühilood värvilises digitrükis; eksponeeritud valikulisel selekteeritud 12 lehekülge

Joonas Sildre / 24.01.1980/ Tallinn

2004 Eesti Kunstiakadeemia, graafiline disain BA; töö illustraatori ja kujundajana

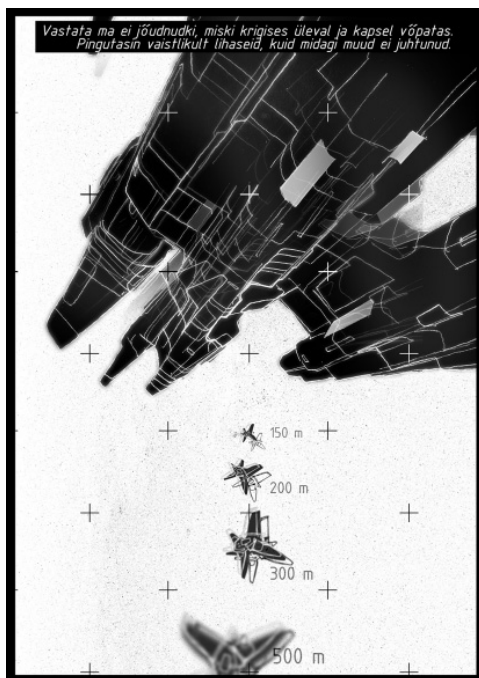
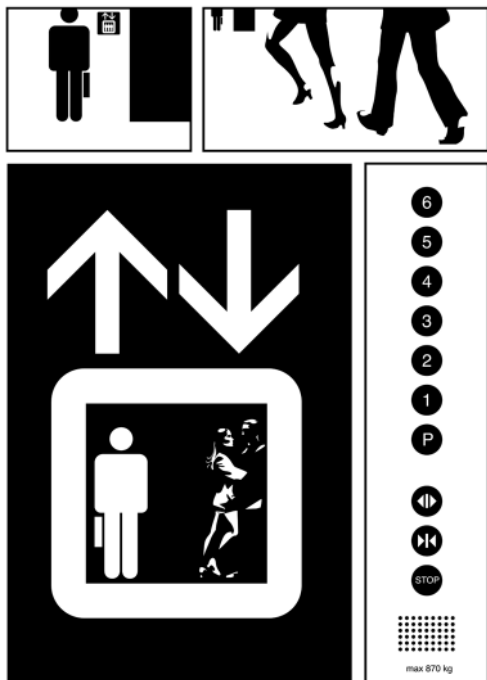
Näitused 2003 Berliini rahvusvaheline koomiksfestival 2003 Rahvusvaheline rändnäitus "Warburger" 2004 Helsingi XIX koomiksfestival. Näitus "Eesti koomiksunstnikud Urmas Nemvalts ja Joonas Sildre" 2005 Poola koomiksfestival TSK2, Gdansk. Rahvusvaheline koomiksinäitus

Trükised 1999-2001 Erinevad noortele suunatud riba- ja sarikoomiksid väljaannetes "Sõnumileht", "Postimees", "X", "Meie Meel." 2003-2005 Ribakoomiks "Linnavurled", Eesti Päevaleht 2003 Kogumikus "Warburger", Slovenia. Lühikoomiks "Little Warm-Hearted Guest" 2005 Kogumikus "Christian Comics 2005", USA. Lühikoomiks "The Messenger"

Muu Alates 2000 autorikoomiksile pühendatud võrguväljaande "Koomiks.ee" (<http://www.hot.ee/koomiks>) haldamine

Osaleb näitusel tööga: "Soupballet", joonistus ja arvutitöötlust kombineeriv mustvalge lühilugu digitrükis; eksponeeritud 6 lehekülge; "My Love", joonistus ja arvutitöötlust kombineeriv mustvalge piltjutustus digitrükis; eksponeeritud 4 lehekülge

Veiko Tammjärv / 14.06.1967/ Tallinn

1995 Tallinna Kunstiülikool (praegune EKA), graafika BA; töö reklaami alal

Näitused 2001 Pariisis "Stripbureki" korraldatud alternatiivkoomiksi väljapanek 2003 Rahvusvaheline rändnäitus "Warburger"

Trükised Eesti trükiväljaannetes varem ilmunud: "Punamütsike (1994, "Põhjanaan", "Pakk" (1996, "Mardus") ning "Kasv" ja "Snaiper" (1997-1999, "Keskus"); rahvusvahelistes autorikoomiksi kogumikes reprodutseeritud: "Still Life" (2001, "Stripburek"), "Short love story" (2002, "Madburger"), "Connections" ("Warburger", 2003).

Näitusel osaleb tööga: "Vaba päev"; peamiselt arvutitöötlust joonistusega kombineeriv 11-leheküljeline mustvalge graafilis-semiootiline jutustus digitrükis

Paco Ernest Ulman / 01.09.1980/ Tallinn

Alates 1999 Eesti Kunstiakadeemia, arhitektuur; töö projekteerijana

Muu Tegevus näituste ja raamatute kujundajana ja filmi-opeaatorina

&

Livia Ulman / 18.02.1982/ Tallinn

Alates 2002 Tallinna ülikool, eesti filoloogia; töö tõlkijana

Osalevad näitusel tööga: Pealkirjastamata graafilis-umeline lühinovell värvilises digitrükis, mille puhul Livia Ulmani tekstiline osa valmis Paco Ulmani varasemalt teostatud eraldiseisvate, arvutitöötluste läbinud visuaalse kujundusega terviklike lehekülgede "peale"; eksponeeritud 9 lehekülge

© Endorfin Fractured Communications /Avalikult isikustamata ja ametlikult registreerimata juriidiline isik või isikute grupp, aktiivse (elu)tegevuse lõpetanud 2005

Erialane haridus kõigil liikmetel puudub

Trükised © EFC on tootnud formeerumise järel 1990. aastate keskpaigast koomiksiformaadis intellektuaalset omandit eri trükiväljaannetele, viimati (2003-2004) kultuurilehele "Sirp"

Muu Eesmärgiks amneesia

Osalevad näitusel tööga: "Must seeria"; foto ja teksti kombinatsioon värvilises digitrükis; eksponeeritud kaheksa kahe-ruudulist eraldiseisvat riba (kindlas järjekorras): "Löpp", "Déjà Vu", "Antikristus", "Uni", "Marcel Proust", "Stardipositsioon", "Pietà" ja "The Formular of Life".

Isakodu :
Keelendus. Fragmentaarne. Linnamüra. See ei ole valus.

Elektrihümed on veresooned on elupäevad on tervisele head.

Emasüda :

Ma olen rikkustähele & turvalist havigut timestusega. Ma olen rikkustähele & turvalist havigut timestusega. Ma olen rikkustähele & turvalist havigut timestusega.

www.v2rsker6hk.ee

Hea lugeja, see ei ole kõik. Ka Sind on märgatud! Isegi Su koduliini bussijuht on tähele pannud, et kannad kahtlaselt tihti kaasas märkmikku. Sa kirjutad midagi. Saada oma tekstid meie toimetajatele!

Varjatuks ei ole ka jäänud, et Sulle meeldib kirjanduse kohta arvamust avaldada. Vaata foorumit kodulehel www.v2rsker6hk.ee.

Sa ei tea, millest me räägime? Pole viga - ka Värske Rõhu eelmised numbrid on ajakirja toimetuses saadaval.

